

EESTI ESIAJALOO KESKUS-MUUSEUMI TEOSTATAVUS-TASUVUSANALÜÜS

Märts 2008

Cumulus Consulting OÜ
Alutaguse Matkaklubi MTÜ

Sisukord

Sisukord.....	2
Mõisted	3
Sissejuhatus	4
1. Keskus-Muuseumi positsioneerimine tervikkontseptsioonis	6
2. Keskus-Muuseumi ideekontseptsioon	7
2.1. Toote kirjeldus	8
2.2. Toote rakendamise organisatsiooniline mudel	17
3. Eesmärgid, tegevused ja tulemused	20
3.1. Eesmärgid	20
3.2. Tegevuskava ja eelarve	21
4. Konkurentsianalüüs	24
4.1. Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi konkurendid	24
5. Turundus.....	26
5.1. Turunduseesmärgid	26
5.2. Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi turundusplaan	28
6. Finantsanalüüs.....	30
7. Sotsiaalmajanduslik mõju	31
8. Riskianalüüs.....	35
Kokkuvõte.....	37
Kasutatud materjalid.....	39
LISA 1	40
LISA 2	46
LISA 3	53

Mõisted

Toode – kompleksne lahendus Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumis pakutavatele teenustele ja miljööst tulenevatele elamustele, mis hõlmab nii investeerimisprojektide arendamist kui ka erinevaid arendustegevusi.

Toote komponent – Muuseumi toimimiseks oluline projekt, objekt või tegevus, mis koosmõjus teiste sarnastega moodustab kompleksse toote ehk Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi.

Toote element – teenus või funktsioon, mida pakutakse kompleksse toote või toote komponendi raames.

Teostatavus- tasuvusanalüüs (TTA) – dokument, mis peab aitama projekti ettevalmistajal jõuda järeldusele, kas projekt on piisavalt põhjendatud ja ette valmistatud. Analüüs peab arvestama kõiki projekti teostamisega seotud üksikasju. Käesolev TTA põhineb Rebala muinsuskaitseala turismitoote tervikkontseptsioonil.

Turismifookus - eelisarendatavaim valdkond turismis.

Ajaloo- ja kultuuriturism – ajaloo- ja kultuuripärandit tutvustav ning kultuurisündmustele keskenduv turismiliik:

- pakub turistidele emotsionaalseid elamusi läbi sündmuste (tegevuste) kasutades ärilistel eesmärkidel kunstiliike: muusika, etendused-näitemäng, tants jne;
- traditsioonilise kultuuriturismi kriteeriumiks on väärtustada paikkonna kultuuripärandit ja traditsioonilist elulaadi ning anda kultuuriharidust.

Sissejuhatus

Rebala muinsuskaitseala eesmärk on Eesti põhjarannikul asuva ainulaadse, suure teadusliku ning kultuurilise väärtusega ajaloolise põllumajandusmaastiku ning seda kujundavate elementide (külad, talud, krundid, kõlvikud ja nende ajaloolised piirid, arheoloogia-, ajaloo-, tehnika-, kunsti- ja loodusmälestised) säilitamine ja kaitse. Kaitseala on loodud 1987. aastal, olles ainuke maastikukaitsega tegelev muinsuskaitseala Eestis.

Rebala muinsuskaitseala haldab Jõelähtme Vallavalitsuse allasutus Rebala, mis hõlmab nii kaitseala administratsiooni kui ka munitsipaalmuuseumi.

Töö vajalikkuse põhjendus

Rebala muinsuskaitseala läbib Tallinn - Peterburi maantee, mis on üks kõige tihedama liiklusega liikluskoridore Eestis. Vahetult maantee ääres paikneb **Rebala muinsuskaitseala Keskus-Muuseum** (kaugus Tallinna kesklinnast ca 25 km, täidab ka infopunkti funktsioone), mille kõrval asub muinsuskaitseala hetke peamine ekspositsioon (36 kivikirstkalmet). Keskus võõrustab aasta jooksul keskmiselt 3000 külastajat. Samas kohas peatub bussi või autoga maantee ääres kümnetes kordades rohkem turiste, kes Keskus-Muuseumi teenuseid ei tarbi. Vaieldamatult on tegemist suure ärakasutamata potentsiaaliga.

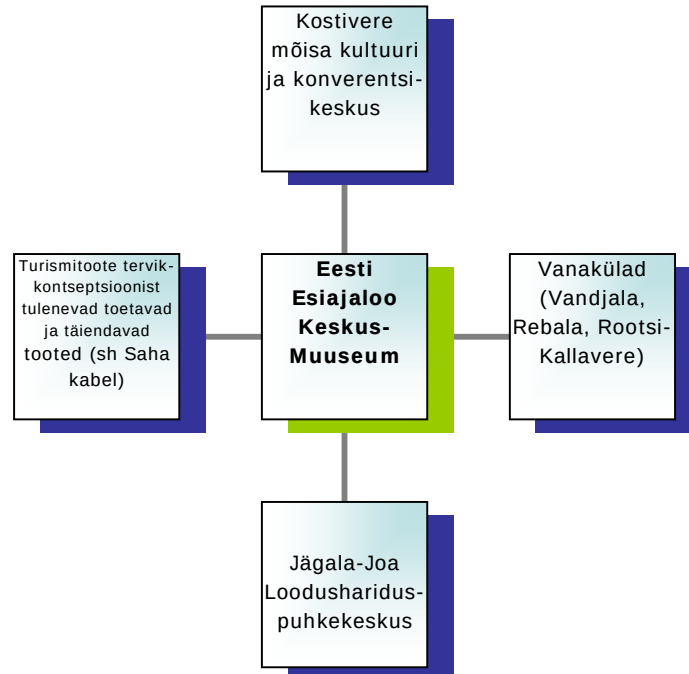
Lisaks on tänane hoone väike ega võimalda võõrustada suuri turistigruppe, samuti pole piisavalt ruumi mitmesuguste eksponaatide tarbeks, rääkimata ürituste (sh seminaride ja koolituste) korraldamisest ning võimalusest materjale arhiveerida.

Ülaltoodust lähtuvalt on oluline muuseumi tarbeks kompleksse turismitoote väljaarendamine.

Seos Rebala muinsuskaitseala turismitoote tervikkontseptsiooniga

Käesolev teostatavus-tasuvusanalüüs on üks osa Jõelähtme valla projektist „**Rebala muinsuskaitseala turismitoote väljaarendamise kava koostamine**”. Projekti käigus on koostatud Rebala muinsuskaitseala turismitoote tervikkontseptsioon, mis kirjeldab üksikasjalikult olemasolevaid ressursse ja võimalusi. Kokku on lepitud ala turismifookus (ajaloo- ja kultuuriturism) ning muinsuskaitseala põhitooted, millest üks on **Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseum**, mille väljaarendamine toimub Rebala muinsuskaitseala Keskus-Muuseumi baasil.

Ülevaate tervikkontseptsioonist (sh Keskus-Muuseumi positsioonist) annab allolev skeem.

„Rebala muinsuskaitseala turismitoote väljaarendamise kava koostamine” sisaldab lisaks turismitoote tervikkontseptsiooni koostamisele ka nelja objektipõhise teostatavus- ja tasuvusanalüüsi (TTA) koostamist. Nendeks objektideks on Rebala Keskus-Muuseum, Kostivere mõisakompleks, Saha kabel ja Jägala-Joa pioneerilaager. Käesolev TTA on koostatud **Rebala Keskus-Muuseumi** kohta.

TTA koostamise protsessi käigus toimunud ajurünnakute ja arutelude käigus lepitati kõigepealt kokku toote nimi – **Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseum** – mis sisaldab põhitooteid (ekspositsioone) ning toetavaid (infopunkt, külaliskorterid, kohvik, parkla, laenutus) ja täiendavaid (väliõppeklassid) tooteid.

Kavandatav Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseum on Eesti kontekstis unikaalne. Jõelähtme vald sobib oma geograafilise asukoha poolest Keskus-Muuseumile hästi (Tallinna ja suure tugimaantee lähedus), lisaks loob rikkalik ajaloo- ja kultuuripärand soodsad eeldused toote rakendamiseks.

Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi turundusplaan lähtub suures osas muinsuskaitseala üldisest turundusstrateegiast ja –printsipidest. Täiendavalt on Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi rolliks olla **kogu muinsuskaitseala terviktoote siduskomponendiks**, mis tegeleb m.h. ka terviktoote turundustegevuste koordineerimisega.

Käesoleva dokumendi koostamist juhtis **Mihkel Laan Cumulus Consulting OÜst** koos Alutaguse Matkaklubi MTÜ juhatuse esimehe **Ingrid Kuliginaga**. Kaasatud olid Jõelähtme Vallavalitsus ja teiste huvigruppide esindajad. Keskus-Muuseumi põhikomponentide ideekontseptsioon on suures osas eelnevalt välja töötatud Rebala muinsuskaitseala juhataja **Margit Pärteli** poolt.

1. Keskus-Muuseumi positsioneeriv tervikkontseptsioon

Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseum on osa Rebala muinsuskaitseala turismitoote tervikkontseptsioonist, mis koostati Cumulus Consulting OÜ ja Alutaguse Matkaklubi MTÜ poolt 2007. aasta lõpus. Projekti toetati Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse Piirkondliku Arengu Kavandamise programmist.

Tulenevalt tervikkontseptsioonist on Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseum Rebala muuseumi laiendus esiajaloo (kivi-, raua- ja pronksiaja) atraktiivseks eksponeerimiseks. Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi põhielementideks on **näituste/ekspositsioonide ruumid, väliekspositsioonid ja kohandatud ajaloo õpikojad**. Paremaks esiajaloo tutvustamiseks ja väärtushinnangute kujundamiseks on välja töötatud külastus- ja õppeprogrammid.

Tulenevalt tervikkontseptsioonist välja toodud rakendusskeemist (peatükk 5) on Keskus-Muuseum esimene objekt, mis tuleb välja arendada, sest tegemist on kogu toodete kompleksi sidustootega, mis koordineerib ka teiste toodete arendamist, turundamist ja toimimist.

Tänane Rebala muuseum on üks tuntumaid objekte Rebala kaitsealal, kuid hetkel vähepopulaarne külastuskoht. Tuntud objekti laiendamine ja väljaarendamine loob head eeldused Rebala ala kiiremaks populaarsuse saavutamiseks. Head eeldused loob Keskus-Muuseumi strateegiliselt hea asukoht Tallinn-Narva maantee ääres.

Keskus-Muuseumi põhitoote arendamisel on tähtis tähelepanu pöörata Rebala külakeskuse kui turismitoote arendamisele, kuivõrd see lisab tootele terviklikkust. Küla on oluline täiendus muuseumile.

Lisaks kuuluvad Keskus-Muuseumi toote juurde väliõppeklassid (Lastekangrud ja Pärtli paemurd), millest on täpsemalt juttu peatükis 2.

Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi ja Rebala infokeskuse väljaarendamise puhul on võtmeorganisatsioonideks Jõelähtme Vallavalitsus, valla asutus Rebala (Rebala muuseum) ning SA Rebala Fond.

2. Keskus-Muuseumi ideekontseptsioon

Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi ideekontseptsioon tuleneb Rebala muinsuskaitseala turismitoote tervikkontseptsioonist, mille käigus korraldatud turismifookuse määramise ja ajurünnakute käigus kujunes välja üldine nägemus Keskus-Muuseumist.

Rebala Keskus-Muuseumi tootele ning selle osadele pandi alus kahe ajurünnaku/arutelu käigus, millest esimene toimus detsembris 2007. a ning teine jaanuaris 2008. a Rebala muuseumis.

Esimese kohtumise tulemusena räägiti lahti Keskus-Muuseumi positsioneerimise Rebala muinsuskaitseala terviktoote kontseptsioonist lähtuvalt, samuti käsitleti selle juhtrolli teiste toodete koordineerimisprotsessis. Lisaks täpsustati Keskus-Muuseumi üldvisiooni (eelnevalt Keskus-Muuseumi poolt välja töötatuna eskiislahendusena olemas) ning ruumide võimalikku jaotust.

Teise kohtumise aluseks oli juba välja töötatud toote kirjeldus, täpsustati ruumide funktsioone ning lepidi kokku täiendavad ja toetavad tooted, samuti koostati terviknägemus.

Kohtumiste tulemusena lepidi kokku toode, selle funktsionaalne jaotus ruumide kaupa, vajaminev tööjõud ning toote toetavad ja täiendavad elemendid. Koostati ka nimi lähtuvalt kavandatavatest tootekomponentidest ning sisust: - **Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseum.**

Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi toote kirjeldus on toodud peatükis 2.1.

2.1. Toote kirjeldus

Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi kui tervikliku turismitoote väljatöötamisel on arvestatud järgnevaid põhimõtteid:

- muuseumite esmane ülesanne on koguda, uurida ja säilitada inimese ja tema elukeskkonnaga seotud kultuuriväärtusega asju teatud ainevaldkonnas ning korraldada nende üldsusele vahendamist teaduslikel, hariduslikel ja meelelahutuslikel eesmärkidel (Muuseumiseadus);
- Rebala Esiajaloo Keskus-Muuseum on usaldusväärne ja tänapäevane mäluasutus, emotsionaalset kogemust pakkuv haridusasutus, atraktiivset ja kvaliteetset teenust pakkuv kultuuriturismi asutus, tänapäeva nõuetele vastav teadusasutus, hariv meelelahutusasutus ning elustiili kujundaja (21. sajandi Eesti muuseumid; arengu põhisuunad 2006-2015);
- Rebala Esiajaloo Keskus-Muuseum on omanäoline, tal on oma profiil, mis lähtub esiajaloolise asukoha eripärast, kollektsioonidest ja olemasoleva oskusteabe rakendamisest;
- Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi toode tugineb Rebala muinsuskaitseala turismitoote tervikkontseptsioonile.

Rebala muinsuskaitseala üldvisiooni võib kokku võtta alljärgnevalt:

Rebala muinsuskaitsealast saab ainus koht Eestis, mis pakub elamuslikku kogemust, tajumaks aastatuhandete pikkuse ajaloo atmosfääri.

Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseum on Rebala muuseumi laiendus esiajaloo atraktiivseks eksponeerimiseks põhikomponentide kaudu.

Alljärgnevalt on välja toodud Keskus-Muuseumi toote peamised komponendid:

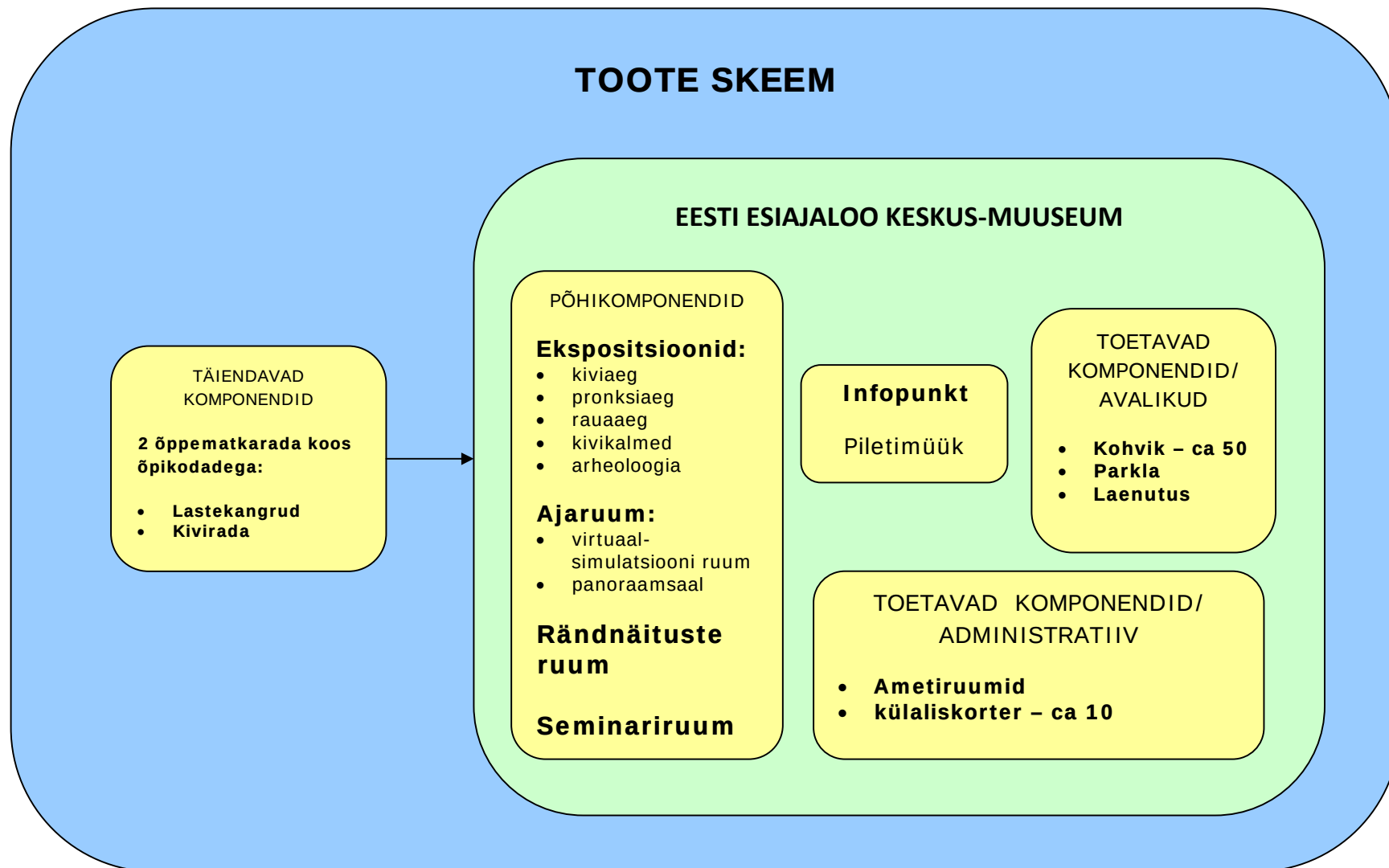
1. **Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi põhikomponendid** on ekspositsioonid, kus läbivaks üldteemaks on inimese eluolu areng läbi kivi-, pronksi- ja rauaaja. Kuna Rebala Keskus-Muuseum käsitleb väga varajast ajajärku, on esiajaloo etnograafilise ja arheoloogilise ainese eksponeerimine suhteliselt piiratud ja komplitseeritud. Seepärast on oluline rakendada tänapäeva infotehnoloogilisi võimalusi muuseumi põhiteema käsitlemisel.
2. **Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi toetavad komponendid** on liigitatud üldkasutatavateks ja administratiivobjektideks. Avalikud komponendid on oma olemuselt suunatud külastajate olmevajaduste rahuldamiseks. Administratiivkomponendid omavad tähendust peamiselt toote ja osutatavate teenuste kvaliteedi tagamisel.
3. **Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi täiendavad komponendid** pakuvad Keskus-Muuseumile lisaväärtust, tutvustades Rebala muinsuskaitsealal (k.a Jõelähtme piirkonnas) teemaga seonduvat teadusliku ja kultuurilise väärtusega ajaloolist põllumajandusmaastikku, seda kujundavaid elemente ning loodusväärtusi.

Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi kompleksne toode koosneb:

- neljast põhikomponendist – ekspositsioonid (5 tk), ajaruum (2 tk), rändnäituste ruum ja multifunktsionaalne konverentsi/seminari ruum;
- kuuest toetavast komponendist, mis on mõtteliselt jagatud avalikeks (kohvik, parkla infopunkt/piletimüük, laenutus) ja administratiivseteks (ametiruumid, külaliskorter);
- kahest täiendavast komponendist – õppematkarajad.

Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi kompleksse toote skeem asub järgmisel leheküljel. Toote täpsem kirjeldus komponentide lõikes on välja toodud alates leheküljest 11.

Toote kirjeldus komponentide lõikes

Käesoleva alapeatüki eesmärk on kirjeldada Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi komponente. Välja on toodud kolm alajaotust – põhikomponendid (ekspositsioonid), toetavad komponendid (infopunkt) ja täiendavad komponendid (väliõppeklassid). Tabelites on kirjeldatud komponentide lõikes ruumide (objektide) funktsionaalsust (ruumi/objekti eesmärgid), miljöökujunduslikke elemente (näitamaks, mis loob autentse miljööväärtuse), protsessi (kuidas ruume/objekte kasutatakse ning kes vastutab) ja lisateenuseid (täiendavad võimalused ruumide/objektide rakendamiseks).

Toote põhikomponendid (tabel 1) jagunevad kolmeks: a) traditsioonilised ekspositsioonid, b) innovaatilise lahendusega ajaruum ja c) rändnäituste ruum, millele tuleb rakendada eritingimusi tulenevalt suurematest turvanõuetest laenatud ekspositsioonidele.

Toote toetavateks komponentideks (tabel 2) on infopunkt, külaliskorterid, kohvik, parkla ja laenutus ning täiendavateks komponentideks (tabel 3) väliõppeklassid, mis asuvad Keskus-Muuseumist eemal.

Tabel 1. Toote põhikomponendid

Objektid / elemendid		Funktsionaalsus	Miljöökujunduslikud elemendid	Protsess	Lisateenused
Ekspositsioonid	Kiviaeg	Esiajaloo tutvustamine siseruumides olevate temaatiliste ekspositsioonide, külastus- ja õpiprogrammide, muuseumitundide ja koolituste kaudu.	Kindlale ajajärgule suunatud püsiekspositsioon.	Muuseumi külastamine on: - Pääsmete alusel; - paketipõhised ja eelregistreeritud või Ekspositsioonidega on võimalik tutvuda: - iseseisvalt, - programmipõhiselt giidi vahendusel, - audiogiidi vahendusel. - Külastusprogramme,	- Koolituste läbiviimine. - Laagrite korraldamine ja läbiviimine. - Temaatilised õppeprogrammid on pakutavad aastaringset.
	Pronksiaeg				
	Rauaaeg				
	Arheoloogia	Arheoloogide uurimis- ja kaevemetoodika ning teatud vahendite esitlemine.	Arheoloogilistel kaev- ja kaardistamis-meetodite ning vahendite ekspositsioon.		

	Kalmete rekonstruktsioon (võimalusel siseruumides)	Matmiskommete ja kalmude esitlemine ja sidumine valitud õpi- ja külastusprogrammidega ning muuseumitundidega.	Kalmetega ja vastavasse konteksti sobivad vahetuvad näitused või ekspositsioon.	muuseumitunde ja õpiprogramme turundab/koordineerib külastuskorraldus-spetsialist ning töötab välja ja juhib muuseumi pedagoog/metoodik.	
Märkus: Ekspositsiooniruum võib olla liigendatud või koosneda eraldiseisvatest ruumidest (sõltuvalt projekteerimistingimustest).					
Ajaruum	Virtuaal-simulatsioonide tuba	• Esiajalooliste sündmuste ja kommetega tutvumine virtuaalsimulatsiooni programmide kaudu, kaasates vaatajat just kui reaalses toimuvatesse protsessidesse.	• Helikindlad ruumid on varustatud vajamineva, teisaldatava ja kaasaegse multimeedia tehnikaga ning istekohtadega vastavalt 10-15 inimesele ja 50 inimesele.	Ruumide kasutamine: • programmipõhine; • seansid gruppidele kokkulepitud aegadel või individuaalturistile määratud külastusaegadel. • Ajaruumide kasutust koordineerib külastuskorraldus-spetsialist. • õppefilmid on lisaks eesti keelele saadavad vähemalt kolmes võõrkeeles (soome, vene, inglise keeles).	• Koolituste ja seminaride läbiviimine väiksematele gruppidele. • Panoraamsaali funktsionaalsust võib laiendada konverentside, koosolekute ja seminaride läbiviimiseks.
	Panoraamsaal	• Esiajaloo esitlemine audiovisuaalselt 50 külastajale. • Külastajatele tutvustatakse esiajaloo erinevate ajajärgudega seotud traditsioone, sündmusi ja tegevusi.			
	Rändnäituste ruum	• Eraldi seisev ruum, millele on rakendatud kõrgendatud	• Ruum on varustatud	• Ruumis tutvustatakse maailma esiajalugu	

	turvanõuded.	teisaldatavate vitriinide jm väljapanekuteks vajaliku atribuutikaga ning on sisekujunduslikult neutraalne.	külalisekspositsioonide kaudu. • Rändnäituste liikumist koordineerib külastusspetsialist koostöös muuseumi juhatajaga.	
Seminaride ruum	• Multifunktsionaalne ruum, mis on kohandatav 50 kohaliseks konverentsi stiilis ja 20 kohaliseks seminari stiilis ruumiks. • Võimalik on kasutada WiFi võrku.	• Ruumis on sobiv keskkond ja teisaldatav sisustus. • Tööd aitavad tulemuslikumaks muuta grafo-, dia- ja dataprojektorid ning videotehnika. • Saalis on võimendus ja mikrofoni.	• Konverentside, koosolekute, seminaride ja õppetegevuse läbiviimine.	

Tabel 2. Toetavad komponendid

Objektid / elemendid	Funktsionaalsus	Miljöökujunduslikud elemendid	Protsess	Lisateenused
Infopunkt	- Piletimüük; - Rebala MKA turistitoodete vahendamine ja turistide suunamine; - Turistidele suunatud teabematerjali koondamine ja edastamine; - Suveniiride ja meenete müük.	Sobitub muuseumi miljööga. Infostendid ja infomaterjalid.	Administraator: - on kompetentne edastama külastajatele turismialast ja muuseumit käsitletavat infot (soovitavalt eesti, vene ja inglise keeles); - vahendab giidi ja retkejuhi tellimisi; - müüb muuseumipileteid ja meeneid.	
Kohvik	Traditsiooniline kerge eine toitlustusteenus.	- Kohviku seinal on ekraan, kus tutvustatakse kaitseala turismiettevõtteid (sh muuseumit) ja objekte. - Kohviku sisekujundus sobitub muuseumiga.	Kohvik renditakse ettevõtjale.	- Grupi-toitlustamine; - Koostöö Kostivere mõisa kööbiga; <i>Catering</i> teenus matkaradadel.
Külaliskorter	Majutusteenus teadustöödega	Tänapäevane, kuid	Majutusteenust ei pakuta	

	seotud külaliste olmevajaduste rahuldamiseks (sh vabatahtlikud).	lihtne ja funktsionaalne sisekujundus. Töölaudade vajadus tubades.	turistidele. Majutamist koordineerib külastuskorraldus-spetsialist.	
Parkla	Teenus on suunatud eelkõige muuseumi külastajatele. Ala mahutab 2 bussi, 10-20 autot, 10 kergsõidukit.	Parkla on valgustatud ja sõidukite peatuskohad märgistatud. Alal asuvad prügikastid. Kergsõidukeid (jalgrattad) on võimalik lukustada.	Parkimine on koordineeritud märgistusega.	
Laenutus	Kaitsealal liikumiseks vajaliku varustuse laenutamine (telgid, jalgrattad jne)		Laenutus. Ruum renditakse ettevõtjatele	

Ametiruumid	3 kabinetti	Juhataja ja projektijuhi kabinet;			
	Fondi / arhiiviruum / raamatukogu	2 muuseumi pedagoog/metoodiku ja külastuskorraldus-spetsialisti kabinet;			
	Laoruum	puhkenurk.			
	Koristusvahendite ruum				
	Riistakuur				

Tabel 3. Täiendavad komponendid

Objektid / Elemendid	Funktsionaalsus	Miljöökujunduslikud elemendid	Protsess	Lisateenused
Rebala matkarada ja Lastekangrute ajalooõpperada	Asukoht Rebala küla; pikkus u. 3,7 km; suunitlus arheoloogia, asustusajalugu, geoloogia, kaevandusajalugu.	- Õpperadade juurde kuuluvad õppealad, kuhu on paigutatud infotahvel, istekohad, kuivkäimla (DC) ja rajatud parkla. - Välirajatised (k.a viidad) vastavad kehtivatele nõuetele.	- Õpiprogramme viib läbi muuseumi metoodik/ pedagoog; - Retki viib läbi retkejuht; - Retkejuhi ja giidi teenus ostetakse sisse. - Vabaõhu teemaala hooldeb kaitseala vaht; - Rajad ja väliõppeklassid on avalikuks kasutamiseks.	- Temaatiliste õpi-programmide läbiviimine; - Õuesõpitundide läbiviimine; - Temaatiliste vabaõhu-ürituste läbiviimine; - Catering teenuse või piknikukorvi vahendamine.
Kivirada	- Asukoht Parasmäe küla; pikkus u 340 m, suunitlus pärimusajalugu. - Väliõppe programmide läbiviimine vahetus keskkonnas; - Rekreatiivteenuste osutamine (retked).			

2.2. Toote rakendamise organisatsiooniline mudel

Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi organisatsioonilist toimimist kirjeldades on otstarbekas lähtuda juba olemasolevatest struktuuridest, kuna see aitab kokku hoida aega ning on ka finantsiliselt efektiivsem.

Käesoleval hetkel (märts 2008) haldab Rebala muuseumit Jõelähtme valla poolt ellu kutsutud asutus Rebala, mida tuleb restruktureerida (sh. palgata juurde uusi töötajaid jms). Kuivõrd Keskus-Muuseumi laiendamiseks (uue hoone ehitamine) on kindlasti vajalik kaasata struktuurivahendeid, on otstarbekas rakendada organisatsiooni mudelit, mis on abikõlblik taotleja, nt sihtasutus (SA).

Organisatsioonilise mudeli aluseks on laienemisplaanid, sh. vajadus täiendava personali osas ning täpsustatud ülesanded (põhilised ülesanded tulevad välja toote erinevate komponentide kirjeldustest, vt pt 2.1).

Lisaks asutusele Rebala on loodud SA Rebala Fond, mille kirjeldus on alljärgnev (www.rebala.ee):

Rebala muinsuskaitseala haldamiseks ja mitmesuguste tööde finantseerimiseks on loodud Rebala Fond – ühiskondlikel alustel töötav organisatsioon, oma põhikirja ja pangaarvega. Fondi põhikiri viidi vastavusse seadusega 1998. aastal ning see nimetati ümber Sihtasutuseks Rebala Fond. Fondi nõukogu on kaheksa-liikmeline, kuhu kuuluvad Jõelähtme valla, Rebala kaitseala, Muinsuskaitseameti, Keskkonnaministeeriumi, Ajaloo Instituudi ja Arheoloogia Seltsi esindajad. Fondi asutajaks on Jõelähtme Vallavalitsus ning hoidjaks valla allasutus "Rebala kaitseala". Lähtuvalt fondi põhikirjast on kogu fondi tegevus suunatud kaitseala tegevuse edendamiseks ja toetuseks. Tema ülesandeks on koguda toetusi ja annetusi ning kasutada saadud summasid vastavalt vajadustele. Sihtotstarbelisi eraldi tuleb kasutada vastavalt ettekirjutistele või taotlusele.

Täna eesmärkide kohaselt on fondi peamiseks eesmärgiks täiendavate finantsvahendite hankimine olemasolevale muuseumile. Konkretiseerida tuleb vastutus ning koostada täpne tegevusplaan, sest hetkel töötab fond üksnes ühiskondlikel alustel, mis pole teostatavus- ja tasuvusanalüüsi koostajate hinnangul piisavalt jätkusuutlik.

Edasise arengu seisukohalt on oluline fondi täielik töölerakendamine koos vajamineva töötajaga, kelle põhiülesandeks on rahastusallikate otsimine ja projektide kirjutamine. Tegemist võib olla ka muuseumi töötajaga, kes antud funktsioone täidab.

Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi puhul pole tegemist pelgalt toimiva muuseumiga tema funktsioonides, vaid tulenevalt Rebala muinsuskaitseala turismitoote tervikkontseptsioonist peab see täitma ka sidustoote rolli. See tähendab, et lisaks klassikalistele muuseumitegevustele tuleb korraldada ühisturundust ja ühisürituste tegevusi ning suunata turistide liikumist.

Keskus-Muuseumi peamised ülesanded on:

1. Keskus-Muuseum täidab esmajoones tema otseseid ülesandeid – näituste organiseerimine, teadustöö (täpsemalt kirjeldab toodet pt 2).
2. Täiendavalt on tulenevalt tervikkontseptsioonist Keskus-Muuseumile pandud üldised turundus- ja koordineerimisülesanded – seda nii muuseumi enda kui ka teiste toodete kontekstis.

Koordineerimine sisaldab:

- suhtlemist koostööpartneritega (turismiinfokeskused, reisibürood, täpsemalt sätestatud turundusplaanis);
- turundusmaterjalide väljatöötamist ja valmistamise koordineerimist;
- kodulehe koostamist ja haldamist;
- kohapeal informatsiooni jagamist külastajatele läbi infopunkti töötaja;
- tegevuste kooskõlastamist teiste tervikkontseptsiooni osadega ning nende tegevuste koordineerimist;
- külastuspakettide väljatöötamist Keskus-Muuseumile ja ühispakette erinevatele toodetele;
- initsiaatori rolli võtmist olulisemates tegevustes.

Alljärgnevalt on välja toodud vastutajate skeem (tulenevalt Keskus-Muuseumi toote funktsionaalsest kirjeldusest).

Olulist rolli üldistes koordineerimisprotsessides mängivad **juhataja, projektijuht ning administraator**. Juhataja tegeleb üldiste tegevuste ülevaatamise ning suuniste andmisega, projektijuht on lisaks finantsvahendite hankimisele vastutav ühtsete tegevuste laiapõhjalise koordineerimise eest ning administraatori roll on jagada kohapeal adekvaatset informatsiooni muinsuskaitseala võimaluste kohta tervikuna. **Oluliseks eelduseks on teiste objektide poolsete kontaktisikute olemasolu.**

Töötajate ülesanded

1. **Juhataja** vastutab protsesside toimimise ning Keskus-Muuseumi juhtimise eest (sh rändnäituste korraldamine).
2. **Projekti juht** koordineerib muinsuskaitseala turismitoodete ühtseid tegevusi (sh turundust tervikuna) ning vastutab Keskus-Muuseumi mitmesuguste projektide eest (sh täiendavate finantsvahendite hankimine erinevate fondide toel).
3. **Administraatori** roll on Keskus-Muuseumi kontekstis tegeleda pileti- ja meenete müügiga, samuti vahendada giidide ja retkejuhtide tellimisi; laiemalt on tegemist aga infoisikuga, kellest Keskus-Muuseumi külastajad saavad informatsiooni kõikide teiste muinsuskaitseala toodete kohta.
4. **Muuseumi pedagoog** tegeleb otseselt Keskus-Muuseumi funktsioonide arendamise ja rakendamisega – muuseumitundide ja seminaride väljatöötamine, täiendavate komponentide (väliõppeklassid) õppeprogrammide läbiviimine.
5. **Külastuskorraldusspetsialist** koordineerib ruumide kasutamist (sh külaliskorter), rändnäitustel liikumist koos juhatajaga, vastutab külastusprogrammide ja muuseumitundide turundamise eest.
6. **Kaitseala vaht** tegeleb üldiste heakorratöödega (sh väliõppeklassid) ning laenutusteenuse koordineerimisega.

3. Eesmärgid, tegevused ja tulemused

Käesoleva projekti eesmärgiks on läbi teostatavus- ja tasuvusanalüüsi koostamise välja arendada praeguse Rebala Keskus-Muuseumi baasil Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseum ning rajada selle raames infokeskus, mis koordineeriks ka teiste muinsuskaitseala toodete turundamist.

Nimetatud objekti arendamine on valla ja maakonna kontekstis olulise tähtsusega. Keskus-Muuseumi väljaarendamine aitab parandada piirkonna mainet turismi sihtkohana, lisaks suureneb seeläbi valla tulubaas. Keskus-Muuseumi väljaarendamine toetab otseselt Jõelähtme valla turismiettevõtlust. Luuakse head tingimused erinevateks tegevusteks, info jagamiseks, lisaks saavad vald ja maakond tervikuna juurde turismi atraktsiooni omanäolise Keskus-Muuseumi näol (konkurentsi käsitleb peatükk 4).

3.1. Eesmärgid

Rebala Keskus-Muuseumi külastatavus on seni olnud tagasihoidlik, hinnanguliselt külastab Keskus-Muuseumi aastas umbes 3000 inimest (Rebala Keskus-Muuseumi andmetel). Oluliselt enam on neid, kes peatuvad maantee ääres, vaatamaks kivikalmeid.

Üldeesmärk

Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi potentsiaali maksimaalsel ära kasutamisel on Jõelähtme vald muutunud turistidele atraktiivseks, mille tulemusena on suurenenud turistide arv ning on pikenenud nende külastuskestvus.

Saavutamise indikaatorid

- Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseum on välja arendatud aastaks 2011, aastal 2013 külastab Keskus-Muuseumi 17 000 inimest.

Täpsemad indikaatorid on ära toodud finantsanalüüsi osas (peatükk 6).

Otsene eesmärk

Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumil on olemas uus ja kaasaegne muuseumihoone, renoveeritud on olemasolevad hooned ja parkla, välja on ehitatud väliõppeklassid (Lastekangrud ja Pärtli paemurd – kivirada), olemas on uudse lahendusega ekspositsioonid.

Lisaks toimib infokeskus, mis vahendab efektiivselt informatsiooni ka teiste muinsuskaitseala objektide kohta, mille tegevus on läbi Keskus-Muuseumi tulemuslikult koordineeritud ja turundatud.

3.2. Tegevuskava ja eelarve

Eelmises alapeatükis nimetatud eesmärkide saavutamiseks tuleb:

- koostada detailplaneering ja ehitusprojekt uuele muuseumihoonele;
- rajada uus muuseumihoone ja renoveerida olemasolevad hooned;
- rajada parkla ja abiruumid (hooned);
- palgata juurde täiendavat tööjõudu (kirjeldatud alapeatükis 2.2.1);
- arendada välja väliõppeklassid.

Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi väljaarendamiseks ning selle potentsiaali täielikuks rakendamiseks planeeritavad tegevused on välja toodud järgmisel lehel tabelis 4.

Tabelis toodud ajaline raamistik on läbi arutatud ja kooskõlastatud Rebala muinsuskaitseala juhataja Margit Pärteliga. Uute töötajate palkamisel on lähtutud printsibist, et uusi inimesi on tarvis siis, kui uus hoone olemas on.

Vanad hooned renoveeritakse peale uue hoone valmimist, et tegevus vahepeal seisma ei jääks. Ka alustatakse väliõppeklasside rajamisega paralleelselt uue hoone ehitusega eesmärgiga laiendada Keskus-Muuseumi tegevusraadiust.

Turundus ja seda toetavad tegevused (nt suhtlus koostööpartneritega) on pidevad tegevused, mis kujundavad imagot ning aitavad turule siseneda ja püsima jääda.

Tabel 4. Keskus-Muuseumi väljaarendamise tegevuskava koos eelarvega

Tegevused	Selgitus	Vastutaja	Ressursid				
			Algus	Lõpp	Vald	Toetus	Kokku
Detailplaneering	Uue muuseumihoone ala detailplaneering	Jõelähtme Vallavalitsus	Mai 2008	Jaan 2009			
Projekteerimine*	Uus muuseumihoone, sh haljastusprojekt	Jõelähtme Vallavalitsus	Jaan 2009	Okt 2009			
Investeeringu-taotluse koostamine	Taotluse koostamine EASi	Jõelähtme Vallavalitsus	Okt 2009	Jaan 2010			
Ehitushange	Hankedokumentide ettevalmistamine, hanke läbiviimine, sh ehituslik	Jõelähtme Vallavalitsus	Jaan 2010	Märts 2010			
Väliõpperadade arendamine**	Keskus-Muuseumi täiendavate komponentide väljaarendamine (viidad, WC, istekohad, parkla)	Asutus Rebala	Märts 2010	Mai 2011			
Uue hoone ehitus (sh projektijuhtimine, autori- ja omaniku-järelevalve)	Uus muuseumihoone ja olemasolevate renoveerimine (hind sisaldab ka sisustuse – seadmed, ekspositsiooni alused, ekspositsioonide kujundus, 3D süsteem, filmiklipid – maksumust)	Jõelähtme Vallavalitsus	Märts 2010	Mai 2011			
Parkla ehitus	Parkla ehitus, pindala 1600 ruutmeetrit, samuti haljastusprojekti realiseerimine	Jõelähtme Vallavalitsus	Märts 2010	Mai 2011			
Olemasolevate hoonete renoveerimine	Hetkel olemasolevate hoonete renoveerimine ja ümberehitus	Jõelähtme Vallavalitsus	Mai 2011	Okt 2011			
Töötajaskonna laiendamine	Tulenevalt toote komponentide väljaarendamisest on vajalik palgata uusi töötajaid	Asutus Rebala	Sept 2011	Nov 2011			
				KOKKU			

*Projekteerimise puhul on arvestatud, et see on tagantjärei 85% ulatuses toetatav tegevus, kui Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS) esitatud investeeringutaotlus saab positiivse otsuse.

**Tegevuskava juures on arvestatud, et väliõpperadade arendamine, uue hoone ehitus, parkla ehitus ja olemasolevate hoonete renoveerimine toimuvad ühe projekti raames (ühe hanke raames). Planeeritavalt esitatakse tervikliku investeeringuprojekti jaoks taotlus EASi „Piirkondade konkurentisvõime tugevdamise programmi”.

Tulemused

Projekti tulemusena ehitatakse Keskus-Muuseumile uus hoone koos vajamineva sisustusega, rajatakse väliõppeklassid ja parkla ning renoveeritakse olemasolevad ehitused. Lisaks luuakse infopunkt, mis vahendab nii Keskus-Muuseumi infot kui ka jagab teavet teiste muinsuskaitseala turismiobjektide ja –võimaluste kohta.

Hoone ehituse tulemusena kujuneb Keskus-Muuseumist välja kompleksne toode, mis on atraktiivne turistidele ja ka kohalikule elanikkonnale. Täiendavalt tekib juurde konverentside ja seminaride korraldamise võimalus uutes ruumides.

Vanade hoonete renoveerimise ja ümberkujundamise tulemusena on võimalik kaasata töösse vabatahtlikke ning teadlasi (külaliskorter), pakkudes neile majutust ja toitlustust.

Infopunkti rajamise tulemusel on külastajatel võimalik saada asjakohast informatsiooni nii Keskus-Muuseumi kui ka teiste turismiobjektide kohta valla territooriumil. Täiendavalt paraneb arendus- ja turundustööde koordineerimine objektide vahel ning nende ühitamine turismipakettidesse.

4. Konkurentsianalüüs

Analüüsis on arvestatud, et Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi kompleksne toode pakub:

- läbiva üldteemana - inimese eluolu areng läbi kivi-, pronksi- ja rauaaja;
- külastajatele teadmisi, oskusi ning elamusi;
- erinevaid õppe- ja külastusprogramme;
- kasutab innovatiivseid infotehnoloogilisi lahendusi esiajaloo tutvustamisel.

Seega on Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi kaudseteks konkurentideks kõik Eesti muuseumid ja esiajaloo eluolu kajastavad ettevõtted/organisatsioonid.

4.1. Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi konkurendid

Käesolevas alapeatükis on konkreetsete muuseumite kaupa välja toodud Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi konkurendid koos nende tegevuste lühikirjeldustega. Analüüsis (teostatud november 2007) käsitletakse Eesti muuseume, kodulootube ja ekspositsioonisaale.

Analüüs põhineb järgmistel allikatel:

- www.muuseum.ee
- Eesti Turismiinfokeskuste andmebaas
- www.neti.ee/muuseum
- www.altavista.com
- www.everyday.com/turismiveeb
- www.muinas.ee

2007. a seisuga on Eestis registreeritud kokku 247 muuseumi (k.a kodulootoad, ekspositsioonisaalid). Enim on ajalugu käsitlevaid muuseume (170), olulisel kohal on tehnikat (122), vanavara (101), talu ja küla tutvustavaid väljapanekuid (100) ja võimalik on protsessis osaleda/jälgida ja tegeleda käelise tegevusega 39 muuseumis. Õppeprogramme viivad läbi 185 muuseumi.

Keskus-Muuseumi otseste konkurentide alla kuuluvad muuseumid, mis:

- käsitlevad ja eksponeerivad esiajalugu;
- jäävad Tallinn-Narva turistide liikumissuunale;
- tutvustavad teemat virtuaalsimulatsioonides osalemise kaudu.

Eesti esiajalugu eksponeerivaid muuseumid

Antud teemavaldkonda eksponeerivad Eestis lisaks Rebala muuseumile 6 muuseumi:

- Arheoloogiamuuseum (Tallinna Ülikooli Ajaloo Instituut);
- Eesti Ajaloomuuseum (Tallinn);
- Viimsi Koduloomuuseum (Harjumaa);
- Tartumaa Muuseum (Tartumaa);
- Jõhvi Kindluskiriku-Muuseum (Ida-Virumaa);

Otsesteks konkurentideks on ka Tallinn- Narva maantee äärde jäävad muuseumid:

- Sagadi Metsamuuseum (Lääne-Virumaa);
- Rakvere linnus (Lääne-Virumaa);
- Narva Muuseum (Ida-Virumaa).

Dokumendi **LISAs 1** on toodud muuseumide lõikes nende lühikirjeldused.

Kokkuvõte konkurentidest

Konkurentsianalüüsist selgus, et Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi tugevuseks võrreldes konkurentidega on innovatiivne lähenemine ekspositsioonide ja temaatika tutvustamisel. Tulenevalt Keskus-Muuseumi tootest võib tema positsiooni turismimaastikul lugeda perspektiivseks, mille tagab tugev ideekontseptsioon ja selle rakendusplaani kinnipidamine. **Positsiooni aitab tõsta ja hoida efektiivne turundus.**

Tallinna Ülikooli Ajaloo Instituudi Arheoloogiamuuseum ja Eesti Ajaloomuuseum Suurgildi hoones on tugevamateks konkurentideks, kuna nad omavad Eesti suurimaid arheoloogilisi kollektsioone ja arhiivimaterjale ning asuvad Tallinna linnas. Kuna TLÜ Arheoloogiakeskuse üheks prioriteediks on Eesti kooliõpilaste silmaringi arendamine, võib eeldada, et Tallinna õpilased valivad pigem linnas asuvad muuseumid, kui mõnekümne km kaugusel paikneva Rebala. **Vaatamata asjaolule, et muuseumid ilmestavad väljapanekuid filmide ja CD programmidega, pole neis muuseumites rakendatud uusimaid infotehnoloogilisi lahendusi, mille abil õpilased saaksid just kui vahetus keskkonnas kogeda ajaloo seonduvat.**

Tartumaa muuseum pakub peamiselt konkurentsi muuseumtundide osas, kuna Tartumaa ja Lõuna-Eesti õpilastele on kättesaadavamad Tartumaa muuseumi teenused. **Innovatiivne lahendus Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumis on tugevaks tõmbenumbriks just noortele ja mitte ainult ajaloo huvilistele ning seetõttu võib eeldada et ka Lõuna-Eesti koolid külastavad Eesti esiajaloomuuseum-keskust.**

Võrreldes Tallinna Ülikooli Ajaloo Instituudi Arheoloogiamuuseum ja Eesti Ajaloomuuseumiga puuduvad Viimsi koduloomuuseumil ulatuslikud kollektsioonid ja muuseumikogud. Väljapandud ekspositsioon on paigutatud traditsiooniliselt (pigem näitusena), mille juurde ei pakuta tänapäevaseid infotehnoloogiliste lahendustega täiendusi. **Seetõttu on Viimsi koduloomuuseum Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumile pigem nõrk konkurent.** Keskus-Muuseumi eeliseks on ka asukoht Tallinn-Narva maantee vahetus läheduses.

Jõhvi Kindluskiriku-muuseum on atraktiivne, kuid paljudele maakonnast väljapoole jääjatele teadmata kesise turunduse tõttu. Kuna esiajalugu tutvustav ekspositsioon on staatiline ja peamiselt Jõhvi ning Lüganuse kihelkondade arheoloogilistest leidudest, on muuseum pigem täiendavaks võimaluseks esiajaloo tutvumisel. **Jõhvi Kindluskiriku-muuseum ei ole kuigi tugev konkurent Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumile.**

Rakvere linnus on lastele ja peredele atraktiivne ajaveetmise koht, kus pakutakse mitmeid võimalusi osaleda ajaloolise taustaga šouelementides. Kuna Rakvere linnuse programmid ei hõlma esiajaloo tutvustamist, **pakub ta tugevat konkurentsi peamiselt tõmbekeskusena Tallinn-Narva suunal liikuvate turistide osas.**

Narva Muuseum koos Narva linnusega on toimiv turismitoode, mille üheks muuseumi tugevuseks on aastakümnete jooksul välja kujunenud külastusharjumus. Muuseum jääb Tallinn-Narva liikumissuunda kasutatavate turistide üheks oluliseks külastusobjektiks, **mis pakub konkurentsi eelkõige läbi tugeva tootekontseptsiooni ja ajastutruu teemakäsitluse (Rootsi aeg).**

Sagadi Metsamuuseum on loodusteemakeskse spetsialiteediga, **pakkudes olulist konkurentsi eelkõige tugeva tootekontseptsiooni kaudu.**

5. Turundus

Turunduse üldeesmärk on Rebala muinsuskaitseala kui mitmekülgse külastusala populaarsuse tõstmine. Eesmärgi saavutamiseks luuakse külastajatele atraktiivne keskkond, mida parendatakse pideva tootearendusega ning informeeritakse sihtrühmi Rebala muinsuskaitseala uutest võimalustest.

Turunduse põhieesmärgiks on uue turismitoote Rebala Esiajaloo Keskus-Muuseumi turule toomine ja püsima jäämine. Rebala kaitseala Keskus-Muuseum, mille baasil arendatakse välja uus turismitoode, on Eestis peamiselt teada kui kivikalmeid eksponeeriva muuseumina, mitte aga turismikeskusena. Seetõttu ei ole Rebala kaitseala Keskus-Muuseum turismiotsikohana populaarne. Eesmärgi saavutamiseks on oluline luua külastajatele atraktiivne keskkond, mida täiendatakse pideva tootearendusega ning teavitatakse sihtrühmi keskuse uutest võimalustest.

Toote sihtturud on ära toodud „Rebala muinsuskaitseala turismitoote tervikkontseptsioonis ja väljaarendamise kavas aastateks 2008-2013”.

Rebala Esiajaloo Keskus-Muuseumi erinevatel põhitootekomponentidel on erinevate sihtturgude sihtgrupid tulenevalt reisiharjumustest ja trendidest erinevad. Analüüsist selgub, et kui Eesti siseturist on oluline sihtgrupp nii õppeprogrammide- kui ka külastusprogrammidele, siis välisturistid on sihtgrupiks eelkõige külastusprogrammidele.

Täpsemalt on toote sihtgruppide kirjeldus välja toodud LISAs 2.

5.1. Turunduseesmärgid

Põhieesmärgi saavutamise strateegia indikaatoriteks on järgnevad turunduseesmärgid:

1) Järjepidev tootearendus

Tootearendus võimaldab **Rebala Esiajaloo Keskus-Muuseumil** kohaneda turumuutustega, tõsta tuntust ning hoida mainet ja stabiilset (ka tõusvat) külastatavust:

- Aastaks 2011 on välja arendatud teemarajad, mis loovad aluse uue turismitoote populariseerimisel.
- Aastaks 2011 teise kvartali alguseks on välja ehitatud Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseum ja infokeskus, välja arendatud on toetavad rajatised ja objektid. Loodud on avalikku sektorit, piirkonna kolmandat sektorit ja ettevõtjaid arendustegevusse kaasav struktuur. Valminud esmased külastus- ja õppeprogrammid muinasaja tundmaõppimiseks.
- Kujundatud on köitev muinsuskaitseala ja Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi võimalusi tutvustav veeb.

Välja ehitatud ja toimiv kompleks loob keskuse külastajatele atraktiivse keskkonna, pakkudes huvitavaid ja mitmekülgseid kogemusi. Toimiv teenuste kompleks tagab stabiilse külastatavuse läbi erinevate teemakohaste õppe- ja külastusprogrammide läbiviimise.

2) Tihe koostöö

Rebala infokeskuse koordinaatori, Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi, külade jt objektide haldajate ning vallavalitsuse ja ettevõtjate vahel toimub tihe koostöö:

- Töötatakse välja 2 erinevat külastus- ja õppeprogrammi.
- Osaletakse valdkonnapõhistes ja turismiteeninduse koolitustes.
- Osaletakse järjepidevas turunduses: kujundatakse ühine veeb, antakse välja imago- ja tooteinfo trükiseid, korraldatakse vähemalt 1 kord aastas

tutvumissõite reisikorraldajatele, ajakirjanikele jne, osaletakse ühiselt turismimessidel ning turismikataloogides.

- Korraldatakse vähemalt 1 ainepõhine ja 1 integreeritud koolitus koolide õpetajatele.
- Korraldatakse vähemalt 1 promo- ja ühisüritus.

3) Rebala Esiajaloo Keskus-Muuseumi tuntus ja populaarsus kasvab sihtgruppide hulgas läbi:

- **Maine kujundamise:**

Rebala Esiajaloo Keskus-Muuseumi uue toote maine kujundamisel on esmajärgulisteks strateegilisteks tegevussuundadeks presentatsioonid ja teabetunnid/päevad potentsiaalsetele koostööpartneritele – reisikorraldajad, haridusasutused, huviala klubid, seltsid, ettevõtted jne. Teiseks oluliseks kanaliks on pressiteated läbi meediakanalite.

- **Tuntuse tõstmise:**

Tuntuse tõstmisel on oluline aktiivne turundustegevus (eelkõige otseturundus) sihtgruppide hulgas (nt koolid, huvikoolid, seltsid, ettevõtted, reisikorraldajad jt). Oluline on infomaterjalide koostamine, trükkimine ja levitamine, internetipõhise reklaami ja müügi käivitamine ning koostöövõrgustiku loomine ja hoidmine. Tuntuse tõusu toetab olulisel määral PR-ürituste korraldamine vähemalt 1 kord aastas.

- **Populaarsuse hoidmine:**

Populaarsuse hoidmiseks on olulisel kohal järjepidev õppe- ja külastusprogrammide uuendamine tulenevalt turu muutustest ning mitmekülgsete tegevuste korraldamine, pidades silmas kvaliteetset kuid paindlikku teenust erinevatele sihtrühmadele (nt peredele, käsitöö ja kokakunsti, ajaloo huvirühmadele, koolidele, ettevõtetele ja ka lühiprogrammid ekskursioonigruppidele).

Populaarsuse näitajaks sihtgruppide hulgas on külastajate arvu kasv ja tagasiside.

- o Ajavahemikus 2011 – 2013 jõuab Rebala Esiajaloo Keskus-Muuseumi külastatavus Sagadi Metsamuuseumi 2007. aasta tasemele (u 17000 külastajat aastas).
- o Ajavahemikus 2014 – 2016 kasvab Rebala Esiajaloo Keskus-Muuseumi külastatavus igal aastal 20%.

5.2. Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi turundusplaan

Tabelites 5 ja 6 on ära toodud Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi turundusplaan nii sise- kui ka välituristide lõikes külastuse, kaitseala giiditeenuse ja õppeprogrammide kaupa.

Tabel 5. Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi külastuse ja kaitseala giiditeenuse turundusplaan

Turg / sihtrühm	Turundamine / kanalid	Müügitoetus	Hind
Eesti siseturg			
Individuaalturist, pered, sõpruskonnad, ekskursiooni-grupid	Peamised turunduskanalid on interneti kodulehekül, meedia ja turismiinfokeskused. Koostööd tehakse koolitus-, meelelahutus- ja aktiivset puhkust pakkuvate ettevõtetega.	PR üritused. Koostööpartneritele järjepidev tooteinfo edastamine. Tooteinfo sisaldab lisaks reklaamile uuendusi ja ürituste kalenderplaani.	Muuseumi pileti ja giiditeenuse hind on pigem keskmine (ja võrreldav teiste muuseumitega), olles veel taskukohane hinnatundlikumale sihtgrupile (nt õpilased, pensionärid).
Ettevõtted, kollektiivid, reisikorraldajad, õpilasgrupid.	Peamised turunduskanalid on otseturundamine, presentatsioonid (eelkõige reisikorraldus-ettevõtetele) ja teabetrükiste levitamine (koolides), samuti info jagamine internetis, meedias ja turismiinfokeskustes.	Info kättesaadavus internetis ja Turismiinfokeskustes. Koostööpartneritele järjepidev tooteinfo edastamine. Tooteinfo sisaldab lisaks reklaamile uuendusi ja ürituste kalenderplaani.	Külastusprogrammi hind on pigem keskmine. Kuna teenus on väiksematele gruppidele ja vajab spetsialistide kaasamist. Samas on keskmine hind taskukohane veel ka õpilasgruppidele.
Väliseturg (Soome, Rootsi, Läti, Leedu)			
Individuaalturist, pered, ekskursiooni-grupid.	Peamised turunduskanalid on interneti kodulehekül, turismiinfokeskused, reisikorraldusfirmad ja piirkonna turismiettevõtted (majutus- ja toitlustuskohad)	Reisikorraldajatele valmistatakse ja edastatakse tooteinfo vastavalt sihtriigi keeles. Koostöös reisikorraldajatega jt partneritega	Muuseumi pileti hind on sama, mis siseturistidele. Võõrkeelse giidi ja külastusprogrammi teenuse hind on pigem keskmine (võrreldes

Reisikorraldajad.	Toote turundamine toimub enamasti Eesti reisikorraldusfirmade kaudu. Oluline on info jagamine interneti vahendusel.	koostatakse turismipaketid. Osaletakse koos piirkonna ettevõtjatega turismimessidel. Keskuse kompleksteenusele (ekskursioon, õppe-, külastusprogramm) rakendatakse hinnasoodustust.	maakonna muuseumite võõrkeelsete giidide hindadega).
-------------------	---	--	---

Tabel 6. Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi õppeprogrammide turundusplaan

Turg / sihtrühm	Turundamine / kanalid	Müügitoetus	Hind
Eesti siseturg			
Õpilaskogurühmad, ajaloo õpetajad ja ringijuhid,	Turunduskanaliteks on internet, erialased väljaanded, meedia ja otseturundus (presentatsioonid ja teabetrükiste levitamine haridusasutustes, seltsides jne).	PR üritused. Info kättesaadavus internetis, koolides ja huvialaringides. Olulisel kohal on koolidele suunatud programmide väljatöötamine, kus tooteinfo sisaldab lisaks reklaamile uuendusi ja ürituste kalenderplaani.	Hind on pigem kõrge, kuna vajab individuaalset lähenemist (väikesed grupid) ja spetsialistide kaasamist ning sisaldab materjali kulu. Muuseumi külastusele ja giiditeenusele rakendatakse hinnasoodustust.
Individuaalturist, pered, sõpruskond, kollektiivid.	Peamiseks turunduskanaliks on interneti kodulehekülg. Samuti tehakse koostööd koolitus-, meelelahutus- ja aktiivset puhkust pakkuvate ettevõtetega.	Info kättesaadavus piirkonna/maakonna turismiettevõtetes. Tooteinfo sisaldab lisaks reklaamile uuendusi ja ürituste kalenderplaani.	

Koostööpartnerid

- Ürituste korraldamisel ja läbiviimisel: ajaloo huviala klubid/seltsid, Jõelähtme Vallavalitsus.
- Teenuste pakkimisel ja võimaluste reklaamimisel: koolitus-, meelelahutus- ja aktiivse puhkuse teenuseid pakuvad ettevõtted.
- Info- ja reklaammaterjali ettevalmistamisel ning toote reklaamürituste korraldamisel: reklaamiettevõtted.
- Info- ja reklaami levitamisel lõpptarbijani: meedia, Turismiinfokeskused, piirkonna turismiettevõtted. Samuti koolid, huvialaringid, seltsid jne.

6. Finantsanalüüs

Finantsanalüüsiga on võimalik tutvuda Jõelähtme Vallavalitsuses.

7. Sotsiaalmajanduslik mõju

Sotsiaalmajandusliku mõju analüüs omab laiemat tähendust kui projekti tasuvuse analüüs, kuivõrd sellega hinnatakse paljusid projektiga seotud tahke, sh tööhõive jms, mida saab hinnata kvalitatiivsest aspektist lähtuvalt. Kindlasti ei avaldu mõju koheselt peale projekti lõppemist, kuna nii mitmedki tegurid vajavad ilmumiseks aega, mõnikord aastaid ega ole ka otseselt rahas mõõdetavad.

Sotsiaalmajanduslik analüüs hõlmab endas sotsiaalsete tulude ja kulude analüüsi ning sotsiaalsete, majandus- ja keskkonnaalaste riskide hindamist.

Projekti on mõtet ellu viia, kuna see annab palju juurde Jõelähtme valla üldisele väärtusele (sh Keskus-Muuseumile otseselt) ning avaldab sotsiaalmajanduslikult positiivset mõju.

Keskus-Muuseumi väljaarendamine koos infopunktiga on esimene etapp Rebala muinsuskaitseala turismitoote kui terviku rakendamisel, olles seega oluline osa terviku kontekstis.

Peamine positiivne mõju ilmneb selles, et antud objekti abil arendatakse välja Rebala muinsuskaitseala turismi terviktoode ning pannakse alus toimivale koostöövõrgustikule erinevate objektide lõikes.

Sotsiaalmajandusliku mõju analüüs on koostatud järgmiseid aspekte silmas pidades: a) regiooni toodang; b) tööturg; c) kultuur ja turismi areng.

Hetkeolukorra kirjeldustes toodud andmed pärinevad valla arengukavast (2007. aasta seisuga).

Tabel 9. Projekti mõju regiooni toodangule

Valdkond	Mõju regiooni toodangule
Hetkeolukord	Loomulik iive on null või kergelt positiivne. Migratsiooni iive aga positiivne (rahvastiku arv seisuga 1.01.2006 oli 5386 elanikku). Küll aga on valla peamiseks tegevusaladeks jaekaubandus, ehitus, füüsilisest isikust ettevõtjad ja hulgikaubandus. Turism on valdkonnana vähe kajastamist leidnud, potentsiaal on kasutamata.
Hetkeolukorra säilimise võimalikud tagajärjed	Väheneb valla tulupotentsiaal, sest teised piirkonnad liiguvad oma arengus Jõelähtmest ette; vald muutub külastajatele mitteatraktiivseks.
Trendi põhjused	Piirkonna suhteliselt madal atraktiivsus, kuna turismipotentsiaali pole senini täielikult rakendatud, peatuvad inimesed ei viibi vallas piisavalt pikka aega.
Eesmärk	Täielikult rakendada valla turismipotentsiaali ning tagada suurenenud

	külastajate hulk.
Eesmärgi saavutamise indikaatorid	Välja on arendatud turismiobjektid (eeskätt Keskus-Muuseum, mida külastab aastal 2013 17 000 inimest).
	Vallas on turismi- ja teenindussektoris loodud juurde uusi töökohti.
	Säilib või suureneb tööealiste osakaal elanikkonnas.
	Valla tulubaasi tõus füüsilise isiku tulumaksu laekumise osas on maakonna keskmisega sama või ületab seda (hetkel on see 5,6% võrra väiksem).
Projekti kvalitatiivne mõju	Keskus-Muuseumi ja Rebala muinsuskaitseala süstemaatiline turundamine loob eeldused turistide arvu suurenemiseks piirkonnas ja seega ka turismi arenguks. Turismiobjektide väljaarendamine loob juurde uusi töökohti ning inimestele täiendavat motivatsiooni piirkonda elama asumiseks.
Projekti kvantitatiivne mõju	Läbi suurenenud turistide hulga piirkonnas suureneb valla tulubaas, samuti loob see eeldused uute ettevõtete tekkeks. Lisaks aitab projekt tagada, et valla iive jääb positiivseks või suureneb. Valla tulubaasi tõus füüsilise isiku tulumaksu laekumise osas vähemalt 5,6% võrra toob täiendavat kasu ligikaudu 3 miljonit krooni aastas. Arvutuskäik: 2007. aastal oli füüsilise isiku tulumaksu laekumine kokku summas u 55 miljonit krooni. 5,6% sellest on u 3 miljonit krooni.
Tegevused	Keskus-Muuseumi väljaarendamine.
	Infupunkti tööle rakendamine, koordineerimaks ühisturundustegevusi.
Toetavad tegevused	Kohaliku elanikkonna laialdane teavitamine.
	Kohalike ettevõtjate kaasamine arendusprotsessidesse.

Tabel 10. Projekti mõju tööturule

Valdkond	Mõju tööturule
Hetkeolukord	Tööealisi elanikke on 72% valla elanikkonnast. Keskmine brutopalk aastal 2007 oli 13 323 krooni. Valla maksumaksjate osakaal elanike arvust on 52%, mis oluliselt tõusta enam ei saa.
Hetkeolukorra säilimise võimalikud tagajärjed	Olemasoleva olukorra säilimisel jääb positiivse stsenaariumi puhul olukord samaks, negatiivse korral aga väheneb maksumaksjate osakaal, mis avaldab olulist negatiivset mõju valla tulubaasile.
Trendi põhjused	Valla ettevõtlussektor ei paku elanikele piisavalt võimalusi eneseteostuseks, vaba aja veetmiseks, uuteks töökohtadeks.
Eesmärk	Suurenenud on kolmanda sektori osakaal, kus on loodud juurde uusi ettevõtteid ja töökohti.
Eesmärgi saavutamise indikaatorid	Keskus-Muuseumi baasil hakkavad toimima uued struktuurid – nt kohvik, laenutus, ka tekitab Keskus-Muuseum ise juurde 4 täiendavat töökohta.
	Külastajatele on avatud mitmekülgseid võimalusi pakkuv turismitoode – Keskus-Muuseum. Aastal 2013 külastab seda vähemalt 17 000.
	Paraneb valla tuntus turismiühikohana, külastajad veedavad piirkonnas oluliselt rohkem aega ning tarbivad erinevaid teenuseid.
	Suureneb võimekus turismitooteid üldiselt arendada. Projekte viiakse ellu senisest suuremal määral.
Projekti mõju	Turistide arvu suurenemine piirkonnas loob eeldused uute töökohtade tekkeks. Valla ettevõtlusstruktuuris suureneb teenindussektori osakaal. Eelnevast tulenevalt suureneb inimeste (sh noorte) motivatsioon valda elamajäämiseks.
Tegevused	Ühised turundustegevused Keskus-Muuseumi koordineerimisel.
Toetavad tegevused	Valla ettevõtjate kaasamine.
	Struktuurifondide vahendite võimalustest laialdasem teavitamine.

Tabel 11. Projekti mõju kultuurile ja turismi arengule

Valdkond	Mõju kultuurile ja turismi arengule
Hetkeolukord	Rebala muinsuskaitsealal on rikkalik kultuuripärand, mille potentsiaal on rakendamata. Olemasolevat Keskus-Muuseumi külastavad ligikaudu 3000 inimest aastas, maantee-äärseid kalmeid külastab märksa enam, kuid vallale sellest kasu ei tõuse.
Hetkeolukorra säilimise võimalikud tagajärjed	Keskus-Muuseum ei ole jätkusuutlik ning vald ei suuda seda ühel hetkel enam üleval pidada. Väheneb ka külastajate arv.
Trendi põhjused	Teised piirkonnad lähevad arengus Jõelähtmest ette ning seetõttu väheneb külastajate arv.
Eesmärk	Jõelähtme vald väärtustab kohalikku elukeskkonda ja eksponeerib vaatamisväärsusi, pakkudes laialdasi võimalusi sportimiseks, vabaaja veetmiseks ja puhkamiseks. Valla elanikel on võimalik valida endale meelepärane tegevus. Traditsioone loovad ning elanikkonda ühtlustavad üritused peavad jätkuma.
Eesmärgi saavutamise indikaatorid	Keskus-Muuseumi külastajate arv suureneb. Aastal 2013 on see 17 000 inimest.
	Vaatamisväärsused on nõuetekohaselt eksponeeritud, viitadega varustatud ja turundatud.
	Regulaarselt toimuvad traditsioonilised kultuuriüritused, millele lisandub ühistegevuse kaudu uusi.
	Säilib Eesti esiajaloo kultuuripärand.
Projekti mõju	Vald toetab kultuuri arenemist ja loob selleks soodsa keskkonna. Tulemusena korraldatakse ühistegevuse kaudu traditsioonilisi kultuuriüritusi, millele on lisandunud uusi. Suureneb rahva ühtsus ja ühistegevused. Suureneb piirkonna külastajate arv ning kohalike elanike võimalus veeta oma vaba aega sisukalt.
Tegevused	Keskus-Muuseumi ja muinsuskaitseala turundamine kultuuri väärtustava paigana (sh kultuuriüritused).
	Kultuuriobjektide ja nende ümbruse korrastamine.
Toetavad tegevused	Kolmanda sektori ja külade kogukondade kaasamine.

8. Riskianalüüs

Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi väljaarendamisel tuleb rakendada aktiivset riskijuhtimist, et maandada võimalikke riske ja tagasilööke.

Järgnev riski analüüs liigitab riskid lähtuvalt sellest, kas tegu on välis- või sisekeskkonnast tulenevate riskidega. Väliskeskkonna riskide analüüsimisel kasutatakse PEST(LE)-analüüsi põhimõtet, see tähendab, et riskid tuletatakse poliitilistest, majanduslikest, sotsiaalkultuurilistest ja tehnoloogilistest teguritest (*Political, Economical, Socio-Cultural, Technological, Legislative, Environmental=PEST(LE)*).

Sisekeskkonna analüüsil käsitletakse riske, mille realiseerumise tõenäosus ja juhtimine on vahetult projektimeeskonna juhtida.

Tabel 12. Riskianalüüs

Väliskeskkonnast tulenevad riskid				
<i>Risk/kirjeldus</i>	<i>Tõenäosus</i>	<i>Mõju</i>	<i>Vastutaja/ preventatsioon</i>	<i>Korrektuurid</i>
Poliitilised tegurid				
Muutuvad ELi struktuuri-vahendite kasutamise prioriteedid.	Väike	Väga tugev	Asutus Rebala/olemas-olevates programmides osalemine, konkurentsivõimelise taotluse esitamine.	Konseptsiooni kohandamine uutele nõuetele.
Jõelähtme vald ei pea Keskus-Muuseumi oma prioriteediks.	Väike	Tugev	Asutus Rebala/aktiivne suhtlus valla esindajatega, laiapõhjalised kooskõlastusringid.	Keskus-Muuseumile alternatiivse otstarbe väljatöötamine ja finantsiliselt tasuva rakenduse leidmine.
Majanduslikud tegurid				
Teiste regioonide edukam turundus-tegevus.	Keskmine	Tugev	Asutus Rebala/turundusprogramm i läbimõeldud ettevalmistamine, strateegia elluviimise põhjalik planeerimine.	Turundusstrateegia kohandamine uutele vajadustele, lisaressursside kaasamine.
Ehitushindade kiire kasv.	Keskmine	Tugev	Asutus Rebala/arengutrendide jälgimine, projekti sisse täiendavate lisavahendite planeerimine, ehitajatega eelkõhjalik sõlmimine.	Valla omavahendite osakaalu suurendamine, täiendavate rahastusallikate (nt ettevõtjad) leidmine.
Taotletavat rahalist ressurssi ei eraldata.	Keskmine	Väga tugev	Asutus Rebala (projektijuht)/läbi-mõeldud projektitaotluse esitamine, aktiivne lobitöö.	Alternatiivsete katteallikate leidmine.
Sotsiaal-kultuurilised tegurid				
Kultuuri- ja ajalooturismi populaarsus väheneb.	Väike	Tugev	Asutus Rebala/mitmekülgsete turismipakettide loomine, erinevate sihtgruppide joudmine läbi turunduse.	Lähtuvalt turu muutustest ümber kohandamine. Olemas ka alternatiivne turismifookus:

				loodusturism.
Kohalik kogukond ja teised tervikkontseptsiooni osapooled ei ole koostööst huvitatud.	Keskmine	Tugev	Asutus Rebala, Jõelähtme Vallavalitsus/pidev info vahetamine osapoolte vahel, ideede laiapõhjaline tutvustamine.	Toote kontseptsiooni ülevaatamine ja vajadusel muutmine.
Tehnoloogilised tegurid				
Kasutatavad ehitusmaterjalid pole piisava kvaliteediga ega loodus-sõbralikud.	Väike	Keskmine	Omanikujärelevalve/ pidev ehitustegevuse jälgimine.	Lepinguliste sanktsioonide rakendamine, tööde ümbertegemine.
Seadusandlikud tegurid				
Muudatused muuseumide seadusandluses.	Väike	Tugev	Vald ja asutus Rebala/ arengutega kursis olemine, aktiivne lobitöö.	Uutele nõuetele ümber-kohandumine.
Keskkonnaalased tegurid				
Keskus-Muuseumi maa-ala on keskkonna-alaselt liiga tundlik.	Väike	Keskmine	Asutus Rebala/ täiendavate pinnaseuuringute tegemine, plaanide vastavaks korrigeerimine.	Uute ehituslahenduste välja töötamine.
Sisekeskkonnast tulenevad riskid				
Finansvahendite nappus projekti lõpetamiseks.	Keskmine	Väga tugev	Asutus Rebala (projektijuht)/ põhjaliku ja läbimõeldud tegevuskava (sh eelarve) koostamine.	Plaanide korrigeerimine, täiendavate finantsvahendite kaasamine.
Tegevuste viibimine, ajakava venimine.	Keskmine	Väga tugev	Asutus Rebala (projektijuht)/ kogenud projektijuhi palkamine, ajakava koostamisel sisse planeerida täiendav ajareserv.	Planeeritud ajareservi kasutamine, efektiivsuse tõstmiseks vajadusel täiendavate ressursside kaasamine.

Kokkuvõte

Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi väljaarendamine (olemasoleva Rebala muinsuskaitseala Keskus-Muuseumi baasil) aitab ära kasutada piirkonna olemasolevat turismipotentsiaali ning paneb ühtlasi aluse Rebala muinsuskaitseala turismitoote terviklikule arendamisele. Keskus-Muuseumi näol on tegemist sidustootega, mis oma tavapärastele funktsioonidele täidab ka üldise piirkonna turismikoordinaatori ja turundaja rolli.

Tulenevalt tervikkontseptsioonist on Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseum Rebala muuseumi laiendus esiajaloo (kivi-, raua- ja pronksiaja) atraktiivseks eksponeerimiseks. Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi põhielementideks on **näituste /ekspositsioonide ruumid, väliekspositsioonid ja kohandatud ajaloo õpikojad**. Paremaks esiajaloo tutvustamiseks ja väärtushinnangute kujundamiseks on välja töötatud külastus- ja õppeprogrammid.

Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi kompleksne toode koosneb:

- neljast põhikomponendist – ekspositsioonid (5 tk), ajaruum (2 tk), rändnäituste ruum ja multifunktsionaalne konverentsi/seminari ruum;
- kuuest toetavast komponendist, mis on mõtteliselt jagatud avalikeks (kohvik, parkla infopunkt/piletimüük, laenutus) ja administratiivseteks (ametiruumid, külaliskorter);
- kahest täiendavast komponendist – õppematkarajad.

Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi organisatsioonilist toimimist kirjeldades on otstarbekas lähtuda juba olemasolevatest struktuuridest – asutus Rebala, mille baasil on võimalik moodustada sihtasutus (SA), mis on abikõlblik vorm ELi struktuurivahendite kaasamisel. Kõikide funktsioonide rakendamiseks võetakse juurde uusi töötajaid (kokku 6) – juhataja, projektijuht, administraator, muuseumi pedagoog, külastuskorraldus spetsialist, kaitseala vaht, millest juhataja ja külastuskorraldus spetsialisti ametikohad on käesoleval hetkel olemas.

Keskus-Muuseumi potentsiaali rakendamise inikaatorid - Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseum on välja arendatud aastaks 2011, aastal 2013 külastab Keskus-Muuseumi 17 000 inimest.

Keskus-Muuseumi välja arendamise otsesed eesmärgid on järgmised:

- Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumil on olemas uus ja kaasaegne muuseumihoone, renoveeritud on olemasolevad hooned ja parkla, välja on ehitatud väliõppeklassid (Lastekangrud ja Pärtli paemurd – kivirada), olemas on uudse lahendusega ekspositsioonid;
- lisaks toimib infokeskus, mis vahendab efektiivselt informatsiooni ka teiste muinsuskaitseala objektide kohta, mille tegevus on läbi Keskus-Muuseumi tulemuslikult koordineeritud ja turundatud.

Ajakava

Keskus-Muuseumi välja arendamine (sh uue muuseumihoone ehitamine) on küllalt pikaajaline protsess, millele eelnevalt tuleb koostada detailplaneering, arhitektuurne projekteerimine koos ehitus- ja haljastusprojektiga ning taotleda toetust Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse kaudu. Tegevuste planeeritud algusajaks on aprill 2008 (detailplaneeringu algatamine) ning uue hoone valmimisajaks koos vajalike

tugistruktuuridega mai 2011. Sellele järgneb ka olemasolevate hoonete renoveerimine ja ümberkujundamine. Tegevuste lõpptähtajaks on planeeritud oktoober 2011.

Investeeringud

Muuseumide rajamine ja käigushoidmine ei ole tulutoov tegevus, valdavale enamikule makstakse avaliku sektori poolt toetusi. Sama tuleb arvestada ka Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi puhul: lisaks valla iga-aastasele toetusele püsikulude osas tuleb arvestada 15% omafinantseeringuga struktuurifondide vahendite kaasamisega.

Investeeringute kogumaksumuseks (koos detailplaneeringu, projekteerimise ja investeeringutaotluse koostamisega) kujuneb ca 42 miljonit krooni, millest vald peab arvestama ca 6,5 miljoni kroonise omafinantseeringuga. Arvestada tuleb ka võimalike ehitushindade kallinemisega. Vastav kalkulatsioon on toodud Keskus-Muuseumi eelarves (tabel 9 lk 36).

Sotsiaalmajanduslik mõju

Sotsiaalmajanduslik analüüs hõlmab endas sotsiaalsete tulude ja kulude analüüsi ning sotsiaalsete, majandus- ja keskkonnaalaste riskide hindamist.

Projekti on mõtet ellu viia, kuna see annab palju juurde Jõelähtme valla üldisele väärtusele (sh Keskus-Muuseumile otseselt) ning avaldab sotsiaalmajanduslikult positiivset mõju.

Keskus-Muuseumi väljaarendamine koos infopunktiga on esimene etapp Rebala muinsuskaitseala turismitoote kui terviku rakendamisel, olles seega oluline osa terviku kontekstis.

Peamine positiivne mõju ilmneb selles, et antud objekti abil arendatakse välja Rebala muinsuskaitseala turismi terviktoode ning pannakse alus toimivale koostöövõrgustikule erinevate objektide lõikes.

Kasutatud materjalid

1. **Jõelähtme valla arengukava 2007-2015.**
2. **Jõelähtme valla rahvastikuproгноos** ja selle seletuskiri. www.joelahtme.ee.
3. **Rebala muinsuskaitseala turismitoote tervikkontseptsioon ja väljaarendamise kava aastateks 2008-2013.** Cumulus Consulting OÜ, SA Ida-Viru Turismiühendus, 2007.
4. **Maidla mõisainfokeskuse rajamise tasuvusanalüüs.** Funding OÜ, 2007.
5. **Tasuvus- ja teostatavusanalüüsi koostamise juhend.** PriceWaterhouseCoopers Advisors, Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, 2004.

LISA 1

Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi konkurendid

Arheoloogiamuuseum Tallinna Ülikooli Ajaloo Instituut (Rüütli 10, arhkeskus.ai.ee)

Tallinna Ülikooli Ajaloo Instituudi näituseruumides saab näha Eesti arheoloogia näitust. Kuna tegemist on teadus- ja õppeasutuse ruumes paikneva väljapanekuga, siis saab näitust külastada vaid etteregistreerimisel.

Muuseum tutvustab Eesti esiajalugu Ajaloo Instituudi juures asuvate Eesti suurimate arheoloogiliste kollektsioonide ja arhiivimaterjali põhjal. Kiviaja ruumis saab näha Eesti ala vanimate asukate töö- ja tarberiistu, relvi ning ehteasju, Pulli asula maketti ja kahte kiviajast pärit matuse rekonstruktsiooni. Sepatöö saalis on võimalus tutvuda varase metallihankimise ja –töötlemisega ning heita pilk Eesti alalt leitud pronks-, raud- ja hõbeesemetele.

Arheoloogiakeskuse eesmärgiks on arheoloogia ja sellega seotud uurimissuundade populariseerimine läbi näituste, trükiste, loengute, lastele, noortele ja huvilistele mõeldud ürituste ning harivate filmi- või CD-programmide.

Ühingu liikmete **ülesanded** on muinas-, loodus- ja kultuuripärandi uurimine, tutvustamine ning õpetamine. Tähtsal kohal on rahvale selgitada muinasteaduslikke väärtusi ja nende kaitse vajadusi. Ühing aitab omalt poolt kaasa nende hooldamisele ja säilitamisele ning vastava kvalifikatsiooniga liikmed viivad vajadusel läbi arheoloogilisi ja geoarheoloogilisi inspeksioone ja kaevamisi.

Ühing annab välja muinas-, loodus- ja kultuuriajaloolisi trükiseid ja infomaterjale ning levitab neid; korraldab üritusi, konverentse, seminare, ekskursioone ja kursusi; samuti osaleb rahvusvahelises arheoloogia-alases koostöös.

Arheoloogiakeskuse üheks prioriteediks on arendada Eesti kooliõpilaste silmaringi meie vanema ajaloo vallas ja pakkuda sellist materjali, mida koolitunnis jääb vajaka. Originaalleidude nägemine muuseumivitriinis on palju rohkem väärt kui pilt õpikus.

Näitused:

- Aafrika kaljujooniste näitus
- "Eesti muistsed aarded"
- "Eesti loomastik läbi aja"
- "Koduloomad ja karjakasvatus muinasajast kaasajani"
- "Mammutid, loodus ja inimene"
- "Rõngu mammuti tagasitulek"

Eesti Ajaloomuuseum (Pikk 17 Tallinn, <http://www.eam.ee/est/esileht>)

Muuseumi vanim kollektsioon on raeapteeker J. Burchardi "Mon Faible" 1802.aastast. Muuseum kujunes 1842. a asutatud Eestimaa Kirjanduse Ühingu kogudest, 1864. aastal avas ta Provintsiaalmuuseumina ukseid külastajatele. Provintsiaalmuuseum tegutses 1940. aastani. Suurgildi hoones eksponeeritakse püsinäitust "Eesti ajalugu muinasajast 18. sajandini". Mündikabinet. Püsieksponaat Suurgildi hoones annab ülevaade Eesti maa ja

rahva minevikust muinasajast kuni 18. sajandi lõpuni. Väljapanek esitab ajalugu pildilisena, keskendudes nähtustele, mis muutsid inimest ja ühiskonda. Visualiseeritud on kiviaja onn, muinas-eesti põletusmatus, Uexkülli hukkamine, Forseliuse käik Rootsi kuninga juurde jt stseenid. Vitriinides on näha sajad haruldased asjad sajandite tagant – tarbeesemed ja ehted, relvad ja tööriistad, söögi- ja jooginõud, tähtsad kirjad ja raamatud, luksus- ja moekaubad. Ajalugu aitavad ilmestada maketid ja mudelid, kostümeeritud mannekeenid, pildid ja joonised, kaardid ja skeemid, keskaegselt käsikirjalt taasesitatud muusika. Ekspositsioon valmis 2004. aastal. Püsinäitust saadab videofilm *Tagasi Euroopasse* (22 min).

Muuseumi kinosaaalis saab ettetellimisel vaadata arhiivimaterjalidel baseeruvaid filme.

Ajaloomuuseumi arheoloogiakogu põhineb Provintsiaalmuuseumi kogudel. 19. sajandil jõudsid muuseumi peamiselt juhuleiud mõisnike ja pastorite vahendusel. Arheoloogilisi leiude mitmelt maalt sisaldas muuseumile annetatud Johann Burchardi *Mon Faible* ja K. E. von Baeri kogu, ostu teel omandati Jaan Jungi kollektsioon. Provintsiaalmuuseumi esimesed arheoloogilised kaevamised viis 1895. aastal läbi muuseumi konservaator Axel von Howen. 20. sajandi algupoolel (1939. aastani) jätkasid väljakaevamistega süstemaatilisemalt muuseumi konservaatorid Arthur Spreckelsen ning Adolf Friedenthal. Vanimad esemed Eesti alalt on Pulli asulakohalt leitud tulekivinukleus ja Kunda Lammasmäe esimesed leiud.

Jätkates Provintsiaalmuuseumi traditsioone hakkas Ajaloomuuseum alates 1969. aastast taas arheoloogilisi kaevamisi läbi viima. Enim on uuritud Lääne-Eesti kalmeid. Arheoloogiakogu uuema osa moodustabki Kõmsi, Poanse, Lihula, Uugla, Ehmja, Kirbla, Maidla kalmete mitmekesine ja esinduslik leiumaterjal. Peale matmispaikade pärineb hulk leiude veel Lihulast, kus ajavahemikus 1987–1998 uuriti Lihula piiskopilinnust ja keskaegset alevikku.

Tartumaa Muuseum (Pikk 2, 61505 Elva, www.tartumaamuuseum.ee)

Kuni 1991. aastani kandis muuseum nime Elva Rajoonidevaheline Koduloomuuseum ning tema tegevuspiirkond oli Vana-Tartumaa. See tõttu on muuseumi kogudes hulgaliselt hinnalisi säilikuid ka Valga-, Põlva- ja Jõgevamaalt. Praegu tegeleb muuseum Tartumaa ajaloo uurimisega ning sellealase materjali kogumise ja säilitamisega. Muuseumi huvitavaimad kogud on arheoloogia- ja mündikogu.

Tartumaa Muuseumi enam kui 15 000 musealist koosnev esemekogu sisaldab Vana-Tartumaaga seotud kultuuriloolisi ja etnograafilisi esemeid, arheoloogilisi leiude, kunstiteoseid ja loodusteaduslikke säilikuid.

Arheoloogiakogus on u. 1000 säilikut, millest vanimad pärinevad nooremast kiviajast ja pronksiajast (5000-500 ekr.). Suuremad kogud on 1962.a. muuseumisse toodud 16. sajandist pärinevaid ehteid ja tarbeesemeid sisaldav Laguja leid ja 1965.a. vastu võetud 15-16. saj. pärinev Koruste leid.

Ajaloolisse- ja etnograafiakogusse kuulub üle 5000 museaali. Ajaloolise kogu hulgas leidub tuntud maadeuuriija E.T. von Middendorffile kuulunud esemeid, muuhulgas ka vanim teadaolev eestikeelne gloobus ja Taimõri retkel kasutatud põdranahksed suusad. Osake kuulsal loodusteadlase kollektsioonist jõudis muuseumi 1960ndal aastal ja moodustab suurema osa muuseumi looduskogust.

Muuseum pakub hariduslikke programme ja üritusi erinevatele sihtgruppidele. Muuseumitunnid viiakse läbi muuseumi peahoones asuvas töötoas või vabas õhus. 2006/2007 õppe-aastal pakub Tartumaa Muuseum võimaluse osaleda kooli koduloo ja ajaloo õppekava täiendavates programmides.

Viimsi muuseumid: Koduloomuuseum (Nurme tee 3 Pringi küla Viimsi vald 74001 Harjumaa, www.viimsimuuseumid.ee)

Viimsi Muuseumide peamiseks ülesandeks on Viimsi paikkonna kultuuri kajastava ainese kogumine, säilitamine, uurimine ja vahendamine, samuti selle populariseerimine ja teaduslike ekspeditsioonide korraldamine. Muuseum koosneb 4 allüksusest: Viimsi Koduloomuuseum (avatud 1973), Viimsi Vabaõhumuuseum (avatud 1980), Naissaare Muuseum (avatud 2000) ja Prangli saare osakond (asutamisel)

Koduloomuuseum asub Pringi külas, endises Viimsi koolimajas.

Hetkel on hoonest renoveeritud kolmandik – esimene korrus, kuid edaspidistesse plaanidesse mahub II korruse väljaehitamine Naissaarelt pärit maailmakodanike Bernard ja Erik Schmidt arhiivi ja maalinäituste jaoks. Pööningukorrusel saab külastaja tulevikus tutvuda ainulaadse kolhoosikorda kujutava väljapanekuga. Lisaks on võimalik korraldada erinevaid üritusi seminarist kontserdini.

Püsinäitus "Muinasajas piki rannajoont", mille esmane eesmärk on anda külastajale põhjalikum ülevaade Viimsi varasemast ajaloost alates poolsaare asustamisest 5. aastatuhandest e.Kr. kuni muinasaja lõpuni, s.o. 13. sajandi esimese veerandini. Näitusel on eksponeeritud rohkesti arheoloogilisi leide alates kiviajast kuni varase keskajani. Suurem osa vaatamiseks välja pandud töö- ja tarberiistadest, relvadest ja ehetest on saadud Viimsi poolsaarel läbi viidud arheoloogilistelt kaevamistelt, kuid esindatud on ka sellised muinasesemed, mis on juhuslikult põllu-, ehitus- või kaevetöödel päevavalgele tulnud. Sellest tulenevalt ongi näituse teiseks olulisemaks eesmärgiks selgitada vaatajatele arheoloogiliste leidude suurt kultuuriloolist väärtust ja rõhutada seda, et iga leitud muinasese peab jõudma Eestimaa muuseumidesse ning jääma seeläbi meie kõigi ühisomandisse.

Kuna Viimsi poolsaarel elanud inimesed pole kunagi olnud isoleeritud muust maailmast, kajastab käesolev näitus põgusalt ka lähinaabrite, eelkõige piki rannikut elanud inimeste varasemat asustust. Näitust ilmestavad mitmed rekonstruktsioonid ja maketid ning eksperimentaal-arheoloogilistel katsetel valminud muinasesemete koopiad. Fotonäitus „Viimsi pildialbum enne 1940“

Jõhvi Kindluskiriku-muuseum (Rakvere tn 6, Jõhvi, www.johvimuuseumiselts.ee)

Jõhvi Muuseumi Selts asutati 2000. aastal eesmärgiga jäädvustada tulevastele põlvetele arvukates sõdades ja okupatsioonides kannatanud Jõhvi kihelkonna ajalugu. Jõhvi kindluskiriku muuseum asub Jõhvi Mihkli kiriku altariakalustes võlvkeldrites, mida ülakirikuga ühendavad kitsad müürikäigud.

Esimeses keldriruumis asub kiriku makett Liivi sõja eelsel kujul - kaitserõduga ümbritsetud kindluskirikuna.

Liivi sõja traagilistest sündmustest ja kiriku tekkelugu seletavast kahe venna legendist jutustab kogu keldri lääneseina kattev klaasimaal (autor Kai Kaljo).

Arheoloogilised leiud paiknevad nn "valguskaevudena" loodud vitriinides. Leiud on pärit Jõhvi ja Lüganuse kihelkondade muistsete ülikute ning sõjapealike haudadest. Erilist tähelepanu vääriavad Eesti vanimad raudesemed, mis leiti Jäbara kalmetest. Samavõrd kuulsad on naabervitriinis asuvad Alulinna ohvrileiud. Eksponaatidest jutustab külastajale keskaegse helitausta saatel kuuekeelne CD-giit. Krüpt-kabel on kohandatud ka kontserdipaigaks, kus lähedus artistile ja keskaegsed võlvmüürid loovad võimaluse kordumatuks muusikaelamuseks.

Järgmine keldriruum on taastatud keskaegse krüpt-kabelina. Krüpt oli keskajal asukohaks reliikviale, millest otsisid tervendavat jõudu kirikusse saabunud palverändurid. Kabeli altarist vasakul asuv salapärase nelinurkne nišš võiski kunagi olla keskaegse Jõhvi kiriku reliikvia asupaigaks. Praegu paikneb selles kiriku tänane kõige hinnalisem ese - XVII sajandist pärinev hõbedast armulauakarikas.

Krüpti varakristlikku iseloomu rõhutavad kunstnik Eva Jänese mosaiigid "Pantokraator" ja "Neitsi Maarja". Kabeli vastandseintel asuvatena sümboliseerivad nad ametlikku ning rahvalikku kristlust, mis igapäevases elus lahutamatuks koos eksisteerisid.

Tallinn-Narva liikumissuunale jäävad muuseumid (Rakvere linnus ja Narva linnus)

Rakvere linnus (Vallimägi, 44306 Rakvere, Lääne-Virumaa, www.svm.ee)

Konvendi tüüpi, nelinurkse peatorni, tugevate tiibadega, suure eeshoovi ja mitmeosalise idavärvava kindlus valmis 16 sajandi I poolel. Liivimaa ordu võimuajal valminud linnuses on avatud kolm ekspositsiooni -- "Liivi Ordu ajalugu", "Keskaegne õuduste ja piinakamber" ning "Mõõgad läbi sajandite" - ja vaateplatvorm. Linnuse kõrtsis on võimalik süüa keskaegsete retseptide järgi valmistatud roogasid. Linnuses toimuvad kontserdid ja etendused.

Keskaegne käsitöölise õu: (tegevused) sepikoda; potissepakoda, vibu ja ammu proovimine ning piigivõitlus; piiramistornil ronimine, kiviheitmasinal kiikumine; vahaküünalde valmistamine; tindi ja hanesulega kirjutamine; martsipani valmistamine.

Eeshoov: Väravas antakse linnuse külalistele selga ajastut markeeriv kostüüm. Saab võidelda mõõgaga ja tulistada vibust, saab harjutada piigivõitlust ja proovida osavust erinevates mängudes. Saab ronida piiramistorni ja kiikuda kiviheitmasinal, saab proovida kõiskarusselli ja halvasti käitudes võib sattuda häbiposti. Saab sõita puuhobusel või vedada ise erinevaid vankreid - tegevusi jätkub kõigile.

Kahur: 17. sajandi lõpust pärit rootsi välikahuri koopia tulistab traditsioonilise musta püssirohuga, mistõttu kõik näib nagu 300 aastat tagasi – tuli, pauk ja suur suitsupilv. Kahuripauku saab tellida (700.- kr) ja osaleda kahuri laadimisel.

Näitused: Liivi ordu ajalugu; Linnuse kabel; Relvad (Eksponeeritud on erinevad ajaloolised relvad koos nende ajaloo ja kujunemislooga. Kõik relvad on oma käega järeleproovimiseks);

Piinakamber, surmatuba ja põrgu; Linnuse veinikelder (tutvustab õlle- ja veinisorte, nende valmistamist ja säilitamisvõimalusi keskajal).

Narva Muuseum (www.narvamuuseum.ee/?next=ekskurs&menu=menu_kula)

1864. aasta 25. märtsil alustas suuresti Narva Suurgildi kuuluvate jõukamate ja haritumate kodanike initsiatiivil ametlikult tegevust Narva Muinsusselts, mille eesmärgiks oli "...Narva ajalooga seotud andmete kogumine ja uurimine ning niisuguste esemete kogumine ja säilitamine, mis võivad omada tähtsust järeltulevate põlvkondade jaoks, sõltumata sellest, mis ajastust need esemed pärinevad." Selts pidas oma istungeid Narva Suurgildi ruumes raekoja platsi ääres asunud börsihoones, sealsamas asus ka seltsi muinsusesemete kollektsioon (vanad mündid ja medalid, ajaloolised relvad, muinsused igapäevaelu ja käsitöö vallast, kunstiesemed, vanad käsikirjad) ja raamatukogu. Kuna neis ruumides asuv kollektsioon oli linnarahvale suletud, siis hakati seltsis mõtlema avaliku muuseumi loomisele.

Narva Muuseum asub Narva linnuses, mis moodustab koos Narva jõe vastaskaldal oleva Ivangorodi kindlusega ainulaadse arhitektuuriansambli. Muuseum on kujunenud Peeter I muuseumist ja Lavretsovide muuseumist. Külastajatele on avatud linnuse kolm tiiba ja Pika Hermanni torni kaheksa korrust. Püsiekspositsioon tutvustab linna ajalugu 13.–20. sajandil, lisaks toimuvad mitmesugused ajutised näitused. Linnuse ruumides korraldatakse kontserte jt üritusi. Muuseumis tegutsevad folklooriansambel "Suprjadki" ja ajalooliste kostüümide teater.

Narva linnuse ekskursiooni jooksul saavad külastajad teha tutvust orduaegse linnusega, näha rüütlite magamistuba, koosolekute saali, kabelit ect. Samal ajal jutustab giid linnuse ja linna ajaloost Taani, Liivi ordu, Rootsi ja Venemaa aegadel, näidatakse säilinud arhitektuurilised detaile, Narva vappi, relvastust ja rootsiaegse barokk Narva maketti. Pika Hermani torni kaheksanda korruse vaategaleriist avaneb suurepärane vaade nii Narva linnale kui ka Ivangorodi kindlusele. Ühe ekskursiooni kestvus on 45-60 minutit. Ekskursioon saab tellida eesti, vene ja inglise keeles.

Narva Muuseumi Kunstigalerii ekskursioonil tutvutakse nii püsiekspositsiooni kui ka ajutiste näitustega. Näha saab nii S. Pfandzelti, ka Narvas töötanud J.-H. Wedekindi ja H. Buchholtzi töid. Välja on pandud ka tuntud vene kunstnike I. Aivazovski, L. Lagorio ja N. Dubovskoi, I. Šiškini maastikumaalid. Eesti kunstnikest on välja pandud ennekõike nende tööd, kelle loominguline tee oli nii või teisiti seotud Narvaga: A. Janseni, P. Areni, A. Prometi, E. Verberi maalid. Siin võib näha haruldasi ja väga huvitavaid P. Burmani, H. Mugasto, L. Mei ja A. Kalmuse töid. Eriline koht ekspositsioonis on Narva kunstnike töödel. Kaasaegsete kohalike kunstnike loomingut eksponeeritakse ajutistel näitustel.

Narva Muuseum on munitsipaalmuuseum. Muuseumi kogud on kujunenud ajajooksul erinevate kogumisprintsipiide ja juhusündmuste põhjal. Muuseumi kogud on eklektilised ja koosnevad järgmistest üksustest: sõjaeelsete muuseumide – **Peeter I maja ja Lavretsovide nimelise Linnamuuseumi** varast (kunstikogu, etnograafia), kogumistööd aastatel 1950-1980 (Narva ettevõtete toodang, komsomoli- ja parteiorganisatsioonide, revolutsioonilise liikumise ja Punaarmee tuntumate tegelaste materjalid) ja hiljem kogutud materjalid. Omaette kogu moodustab **Kreenholmi Ajaloo Muuseumi** (1983-92) vara. Lisaks leiab põgusat tutvustamist Narva kammkeraamika. Muuseumi kogude üldsuurus seisuga 01.01.2008 on **77 792 museaali**.

Püsiekspositsioon Narva linnuses: Keskaegne Narva XIII-XVI sajand; Narva rootsi ajal 1581-1704; Narva vene impeeriumi koosseisus XX sajandi alguses.

2007. aastal avati restaureeritud linnuse põhjahoovis uus turismiatraktsioon Põhjaõu, mis on Narva Muuseumi interpretatsioon 17. sajandi varauusaegsest käsitöölise linnaosast. Külastaja satub suvisel ajal otse ajaloo keskele ning tal on võimalik järele proovida mitmeid ajaloolisi käsitöövõtteid.

Meistriklassid: Individuaaltunnid kunstnikuga; üks meistriklass 300 EEK; meistriklassi tsükli (3 õppetundi ja rohkem) üks tund 250 EEK.

Sagadi metsamuuseum (www.rmk.ee/pages.php3/01290101)

RMK Sagadi metsamuuseumi eesmärgiks on tutvustada huvilistele meie metsade ja metsandusega, sealhulgas jahinduse, puitkäsitöö ja keskkonnakaitsega seonduvat. Muuseumis võib näha endisaegseid ja tänapäevaseid metsakasutamise viise, töövahendeid metsa istutamiseks, mõõtmiseks ja raiumiseks, jahitrofeesid, seeni, putukaid, elustiku omavahelisi suhteid jne.

Metsamuuseum näitab, mida kõike on metsal olnud pakkuda meie esivanematele ja mida ta tähendab meile tänapäeval.

Metsamuuseumi püsiekspositsiooni saalis on hetkel avatud Eesti 15 levinumat puuliiki tutvustav suurnäitus "Puudest algab mets". Aastas toimub üks suurem ja mitu väiksemat loodustemaatilist näitust.

Dendropark pindalaga 4,5 hektarit. Praeguse seisuga on pargis umbes 110 liiki puid ja põõsaid. Paremini on esindatud okaspuud. Nii on siin kasvamas 13 liiki kuuskesid, 11 liiki nulgusid ja 9 liiki mände. Enamus neist kannab regulaarselt käbisid ja annab idanemisvõimelist seemet. Parki on kavas tulevikus täiendada uute ja huvitavate liikidega.

Sagadi looduskool kasutab dendroparki oma kursuste ja programmide läbiviimisel, siin eksponeeritakse puuskulptuure ja asub ka väike paviljon. Looduskool tegutseb 1999.a-st. keskkonnahariduskeskusena, mille peamine ülesanne on pakkuda otseseid meelelisi, loomingulisi või uurimuslikke kogemusi, juhtida avastustele, uutele teadmistele, austusele ja hoolele looduse ja keskkonna suhtes, luua emotsionaalne side loodusega. Õpilaspõlveprogrammid ja koolitused on seotud õppekavade ja trendidega keskkonnahariduses: õppimine tegutsedes, õueõpe, kõigi meelte kasutamine, avastamine, uurimine, keskkonnamängud.

LISA 2

Toote sihtgrupid

Eesti siseturist

Turu üldiseloostus

Harjumaal domineerivad külastajate hulgas siseturistid. Endiselt reisivad rohkem eestlased kui mitte-eestlased, suurema sissetulekuga rohkem kui väiksema sissetulekuga, kõrgharidusega elanikud rohkem kui madalama haridusega elanikud ja nooremad rohkem kui vanemad inimesed. Eelmise aastaga võrreldes olid 2007.a. reisirid ajalises mõttes õige pisut pikemad (õõbimiste arv on veidi suurenenud).

Võrreldes varasemate aastatega kasvas aktiivsete harrastustega tegelemine ja on hakatud rohkem külastama vaatamisväärsusi. Ilmneb, et keskmiselt kombineeritakse sisereisidel 2-3 peamist tegevust – sugulaste või tuttavate külastamist vaatamisväärsustega tutvumisega ja aktiivsete harrastustega.

Naised külastasid meestega võrreldes veidi enam sugulasi ja tuttavaid, ajaloo või kultuuriga seotud vaatamisväärsusi, muuseume või näitusi ning looduslikke vaatamisväärsusi.

(2007. aasta suve siseturism (vaba aja reisirid) – elanikkonna uuring, <http://www.eas.ee>)

Tabel 13. Eesti-sisesed sihtgrupid

Sihtrühm	Sihtgrupi iseloomustus, segmentid	Trend
Õpilaskrupid – Õpetajad ja õpilased	Sihtgruppi kuuluvad peamiselt põhikooli õpilased, kes soovivad saada kogemuslikku õpet esiajaloo. Sihtgrupp on vähem hinnatundlik, kui lihtsalt õpilaste ekskursioonigrupid, kuna on võimalik taotleda finantsabi fondidest kooli välisele täiendavalt arendavale õppele. Õpetajate sihtgrupp on Rebala Esiajaloo Keskus-Muuseumile oluline temaatiliste õppeprogrammide vahendaja potentsiaalsetele osalejatele.	Suurenenud on õppekavade integreerimine välisõpet arendavate programmidega.
Individuaalturist	Individuaalturistide seas tutvuvad ajaloo või kultuuriväärtustega enim 30-39 a. ja muuseumitega või näitustega 40.-49.a. vanusegrupid. Sihtgruppi kuuluvad eelkõige inimesed, kes eelistavad vaba aja veetmist ühendada silmaringi laiendamise või käelise tegevuse arendamisega. Olulisemateks segmentideks on erinevate kultuuri- ja ajaloovaldkondade huvilised, suurema	Kasvanud on individuaalturistide arv, kes on huvitatud omandama teadmisi kitsalt piiritletud teemadel. Suurenenud on soov veeta aega vähem rahvastatud piirkondades.

	intellektuaalsuse ja aktiivse eluviisiga külastajad. Sihtrühmale on iseloomulik põhjalikkus, nad kulutavad ühe objektiga tutvumiseks rohkem aega.	Õõbimisega reisid on kasvanud.
Pered	Sihtrühma iseloomustab vajadus tarbida teenust, mis sobitub samaaegselt erinevatele vanusegruppidele ja on turvaline. Sihtrühma kuuluvad valdavalt kõrgema haridustasemega üle 30.a. pered. Teistega võrreldes reisivad rohkem koos kuni 15.a. lastega 30.-39.aastased ja kõrgharidusega inimesed. Sihtgruppi iseloomustab huvi enesearendamise võimaluste ja silmaringi laiendamise vastu läbi erinevate tegevuste ja lõbu. Reisi ja/või puhkuse koha valikul on oluline lastele loodud võimalused või laste kaasamise võimalus tegevusse. Suures osas eelistavad kehalist aktiivsust ja tegevusprotsesse.	Üha enam hinnatakse toodete juures dünaamilisust, paindlikkust.
Sõpruskond	Sihtrühma iseloomustab peamiselt sarnane maailmavaade, hobide kattuvus, ühised läbielamised ja soov kogeda ühiselt uusi elamusi. Sihtrühma kuuluvad peamiselt 30.a.-49.a. inimesed	Suurenenud on soov kogeda uut.
Ekskursioonigrupid	Ekskursioonigruppidega reisivad siseturistide seas peamiselt kooliõpilased (7.-15.a.), vanema ealised inimesed (60.-74.a.). Ekskursioonigrupid on seotud reisikava ja ajagraafikuga, seetõttu eelistavad saada pigem kiiret ülevaadet kui pikaajalist tegevust. Sihtgrupp on hinnatundlik.	Grupid muutuvad üha suuremaks seoses hinnatundlikkuse ja suuremate busside saadavusega. Samas on kasvav trend ekskursioonigruppide seas erihuvideliste grupid, mis on reeglina väikesed ja eelistavad teemale keskendumist.
Ettevõtted, kollektiivid	töö/erialane väljasõit -seminarid, koolitused, väljasõidu istungid jne.	
Reisikorraldajad	Sihtgrupp on oluline vahendaja välituristideni jõudmiseks. Sihtgruppi kuuluvad eelkõige Soome, Rootsi, Norra ja Saksamaa riikide	Kultuuri- ja ajalooturism on kiiresti kasvava mahuga.

	turiste teenindavad reisifirmad, kuna sealsed turistid kasutavad peamiselt reisibüroode teenuseid.	
--	--	--

Välisturist

Turu üldiseloomustus

Endiselt reisivad rohkem suurema sissetulekuga, kõrgharidusega ja nooremad inimesed.

Soome

Eesti on aastaid olnud soomlaste populaarseim sihtkoht, 2006 aastal tegid Soome 15-74 aastased elanik 1,8 miljonit ühe- või mitmepäevast reisi Eestisse (28% kõigist välisreisidest). Kasvavat tendentsi on märgata maapuhkuse ja kahanevat kultuurisündmuste külastamise vastu. (Eesti positsioon puhkuse sihtkohana Soomes. EAS 2007)

Soome Statistikaameti Soome elanike välisreiside uuring näitab, et 2006 ja 2007 on vähenenud igat tüüpi reiside arv Soomest Eestisse – nii ühe-, kui ka mitmepäevaste reiside, nii puhkuse kui tööreiside arv. Üheks teguriks on kindlasti hindade tõus Eestis, teiseks teguriks on ilmselt küllastumine – paljudele tundub, et peale korduvaid külastusi ei ole enam piisavalt stiimulit (uued ajaveetmisvõimalused, vaatamisväärsused) uuteks reisideks. Lisaks ilmnesid 2006 a-l ka muutused soomlaste välisreiside eelistustes üldiselt. Kasvas Soomlaste puhkusereiside arv kaugematesse riikidesse (Hispaania, Kreeka, Küpros jne) ja vähenes reisimine ka Eestiga sarnastesse riikidesse: Venemaa, Läti, Poola. (Eesti ja maailmaturism 2007, EAS, turismiarenduskeskus).

Tabel 14. Soome turu sihtgrupid

Sihtgrupp	Sihtgrupi iseloomustus	Trendid
Individuaalturist, pered	Eestit külastavad korduvalt, kõrgema hariduse ja sissetulekuga inimesed 30-49 aastased hindavad looduslikelt kauneid kohti (55%). Eelistavad reisida laevaga või oma autoga.	71% internetikasutajatest otsib reisiinfot internetist. Kasvab huvi lastele mõeldud ajaveetmisvõimaluste vastu, mille valikut hinnati negatiivselt.
Ekskursioonigrupid	Organiseeritud bussireisidest on Eestisse reisimisel huvitatud eelkõige üle 60 aastaste vanusegrupid. Antud huvigrupp on ka enim huvitatud külastada kultuuriüritusi ja muuseume.	Kasutavad valdavalt reisikorraldajate teenuseid.

Rootsi

Rootsi turistide arv on 2007 aastal kõigil kuudel vähenenud. Jaanuarist maini oli langus suhteliselt tagasihoidlik (-6%), kuid alates suvest juba üsna märkimisväärne (suvekuude kokkuvõttes -20%, septembris -17%). Rootsi spaaturistide arv, mis kasvas kiiresti perioodil

2003-2005 (kolme aastaga nende arv kaheksakordistus), kasvas 2006.aastal tunduvalt aeglasemalt kui paaril eelneval aastal; 2007.aasta jaanuarist septembrini aga vähenes nende arv veerandi võrra. Vähenenud on ka Rootsi turistide arv muudes majutusettevõtetes. Rootsi turistide ja nende ööbimiste arv on sel aastal vähenenud paljudes Eesti maakondades, kuid suurema osa langusest absoluutarvudes annab nende vähenemine Tallinnas, Pärnus ja Harjumaal. Rootsi turistide ja nende ööbimiste arv on sel aastal tunduvalt kasvanud vaid Saare maakonnas (eelmise aasta languse järel). Rootslaste huvi langust Eesti vastu võib osaliselt seletada hindade tõusuga Eestis, kuna suur osa Eestisse reisivatest rootslastest on traditsiooniliselt olnud need, keda on siia reisima motiveerinud Rootsiga võrreldes madalamad hinnad. Teise põhjusena võib nimetada Läti konkurentsipositsiooni mõningast tugevnemist tänu Rootsi ja Läti vaheliste laeva- ja odavlennuühenduste lisandumisele, ning Läti varasemast aktiivsemale turundusele Rootsis.

Tabel 15. Rootsi turu sihtgrupid

Sihtgrupp	Sihtgrupi iseloomustus	Trendid
Individuaalturist, pered	Peamiselt 30-49 või 50-59. aastaste vanusegrupid. Vanemad vanusegrupid on rohkem huvitatud loodusest, kultuurisündmustest ja muuseumitest. Aktiivsed harrastused huvitavad teistest mõnevõrra rohkem 30-39-aastaseid, kuid ka 20-29 ja 40-59-aastaseid. Kuigi eelistavad sõita autoga, kasutavad kohtade broneerimisel ja info hankimisel reisikorraldajate teenuseid. Läbi reisifirmade reisimine on neile turvalisem.	Eelistavad reisida oma autoga või rendiautoga.
Ekskursioonigrupid	Organiseeritud bussireisidest on Eestisse reisimisel huvitatud eelkõige 60-74.a. (50%) ja 50-59.a. (39%) vanusegrupid, kes on ka rohkem huvitatud muuseumitest. Kasutavad valdavalt reisikorraldajate teenuseid.	Hindavad kvaliteetset giiditeenust.

Norra

Vastukaaluks Soome ja Rootsi turistide huvi vähenemisele on **Norra** olnud Eestile üks kõige kiiremat ja stabiilsemat kasvu näidanud turismiturg viimasel kümnel aastal. Kasvu on toetanud Eesti hea maine Norras, soodne hinnatase ja järjest lisandunud lennuühendused Tallinna ja Oslo vahel. Kasvu kiirenemisele aitas kaasa 2006.a. maist Tallinn-Oslo liinile lisandunud odavlennufirma Norwegian. Valdavalt on sel aastal lisandunud Norra turiste ja nende ööbimisi Tallinnas, väiksema osatähtsusega maakondadest kasvas nende arv tunduvalt ka Saare, **Harju** ja Valga maakonnas.

http://public.visitestonia.com/files/statistika/Eesti_ja_maailma_turism_jaan-sept_2007.pdf

Kasvanud on lühikeste linnapuhkuste ja spaapuhkuste populaarsus, aga ka eksklusiivsete/ unikaalsete sihtkohtade ning ökoturismi populaarsus. Sihtkohtade eelistusi määravad järjest enam odavlennuliinid. Lisaks põhipuhkusele teevad Norra elanikud tüüpiliselt aasta jooksul veel mitu 1-3 ööbimisega puhkusereise. Valdav osa välisreise tegevatest Norra elanikest otsib reisiinfot internetist. Norra turistide arv Eestis majutusasutustes on kümne aastaga kümnekordistunud. Vaid veerand Norra turistidest reisis mööda Eestit ringi, transpordivahenditena olid seejuures enam-vähem võrdselt olulised liinibuss või rong, oma auto ja rendiauto. Valdav osa (84%) Norra turistidest tutvus Eestis vaatamisväärsustega omal käel, lisaks käis 28% giidiga ekskursioonil, 39% näitustel, 23% kultuuriüritustel, 18% viibis looduses ja 13% tegeles aktiivsete harrastustega. Eestit oma puhkusesihtkohaks valima motiveeris neid eelkõige **Tallinna vanalinn**. 33% nimetas väga oluliseks ja 44% mõnevõrra oluliseks teguriks **soovi tutvuda kultuuri ja ajaloo**. Tähtsuselt kolmas tegur oli **soodsad hinnad**. 20% Norra puhkuseturistidest kasutas Eestisse reisides reisipaketti ja umbes samapalju broneeris reisifirma kaudu üksikuid reisiteenuseid, umbes **60% aga reisis omal käel**.

Eestit külastanud oli keskmisest rohkem kõrgema sissetulekuga ja kõrgema haridusega elanikkonna gruppide hulgas, samuti vanemate vanusegruppide hulgas (üle 50 a.). Eestisse puhkusereisele tulla soovijaid on kõige rohkem nende seas, kes on Eestis mitu korda käinud. Kuna Eestis käinud vastajad andsid Eesti turismivõimalustele üldiselt paremaid hinnanguid kui mittekäinud, näitavad tulemused ühelt poolt Eestit külastanute rahulolu reisiga, kuid teiselt poolt ülejäänud elanikkonna suhteliselt vähest teadlikkust Eesti turismivõimalustest.

Ajaveetmisvõimalustest ja vaatamisväärsustest Eesti-reisil nimetati kõige huvipakkuvamatena restorane ja kohvikuid (neid pidas oluliseks reisikomponendiks 87% vastanutest), looduslikult kaunite kohtade külastamist (58%) ja ostuvõimalusi (57%). Järgnesid arhitektuur (48%), kultuurisündmused (43%), ööelu (41%), muuseumid, näitused (37%) ja aktiivsed harrastused looduses (33%). Negatiivne on arvamus Eesti turismiinfrastruktuuri tasemest ja Eesti atraktiivsusest lastega perede sihtkohana. Vastanutest, kellel oli lapsi, pidas Eestit lastega peredele atraktiivseks sihtkohaks 14%, ebahuvitavaks sihtkohaks aga 29%.

http://public.visitestonia.com/files/statistika/Eesti_potentsiaal_NORRAS.pdf

Tabel 16. Norra turu sihtgrupid

Sihtgrupp	Sihtgrupi iseloomustus	Trendid
Individuaalturist, pered	Peamiselt kõrgema sissetulekuga ja kõrgema haridusega 30-59 a. inimesed. Vanemad vanusegrupid on rohkem huvitatud loodusest, kultuurisündmustest ja muuseumitest. Aktiivsed harrastused huvitavad teistest mõnevõrra rohkem 30-39-aastaseid, kuid ka 20-29 ja 40-59-aastaseid. Kuigi eelistavad sõita autoga, kasutavad kohtade broneerimisel ja info hankimisel reisikorraldajate teenuseid, kuna see on turvalisem.	
Ekskursioonigrupid	Organiseeritud bussireisidest on Eestisse reisimisel huvitatud eelkõige 60-74.a. (50%)	Hindavad kvaliteetset

	ja 50-59.a. (39%) vanusegrupid, kes on ka rohkem huvitatud muuseumitest. Kasutavad valdavalt reisikorraldajate teenuseid.	giiditeenust.
--	---	---------------

Läti

Turism Lätist (ka Leedust) on viimastel aastatel tunduvalt kasvanud. Jaanuar-september 2007 kasvas Läti turistide arv eesti majutusettevõtetes 10% (Leedu 21%), eelkõige Tallinnas. See on seotud elanikkonna sissetulekute suurenemisega ja välisreiside üldise kasvuga. 2007 aastal lisandus ka mõningaid regionaalseid transpordiühendusi neist riikidest (lennuliinid Tallinn-Palanga, Riia-Kuressaare).

(Eesti ja maailmaturism 2007, EAS, turismiarenduskeskus).

Läti välisreisidest domineerivad reisisihtkohtadena lähiriigid: Eesti, Leedu, Venemaa ja Valgevene. Sihtkohtadest on esikohal Leedu, millele järgneb Eesti. Välisreisidel käivad kõige rohkem 25-44 aastased, kuid oluline sihtgrupp on ka 45-54 aastased elanikud. Läti elanikud kasutavad Eestisse reisimisel vähe reisifirmade teenust.

(Eesti maine puhkusesihtkohana: Läti elanikkonna küsitlus, oktoober-november 2005. <http://www.eas.ee>)

Tabel 17. Läti turu sihtgrupid

Sihtgrupp	Sihtgrupi iseloomustus	Trendid
Individaalturist, pered	Peamiselt 24.-54. aastaste vanusegrupid. Vaatamisväärsustest või ajaveetmisvõimalustest pakuvad kõige rohkem huvi looduslikult kaunite kohtade külastamine. Mehed on naistega võrreldes rohkem huvitatud aktiivsetest harrastustest, naised aga arhitektuurist, muuseumitest ja kultuurisündmustest. Eelistavad reisida oma autoga.	Kasutavad võrreldes varasemate aegadea rohkem tasulisi majutuskohi.
Ekskursioonigrupid	Organiseeritud bussireisidest on Eestisse reisimisel huvitatud eelkõige üle 45 aastaste vanusegrupid. Antud huvigrupp on ka enim huvitatud vaatamisväärsuste ja muuseumite külastamisest. Kasutavad valdavalt reisikorraldajate teenuseid.	

Leedu

Ka turism Leedust on viimastel aastatel tunduvalt kasvanud. Tänavu jaanuarist septembrini

kasvas **Leedu** turistide arv 21% (eelkõige Tallinnas). See on seotud elanikkonna sissetulekute suurenemisega ja välisreiside üldise kasvuga. Tänavu suvel lisandus ka mõningaid regionaalseid transpordiühendusi (lennuliinid Tallinn-Palanga, Riia-Kuressaare).

Tabel 18. Leedu turu sihtgrupid

Sihtgrupp	Sihtgrupi iseloomustus	Trendid
Individuaalturist, pered	Peamiselt 24-54. aastaste vanusegrupid. Vaatamisväärsustest või ajaveetmisvõimalustest pakuvad kõige rohkem huvi looduslikult kaunite kohtade külastamine. Mehed on naistega võrreldes rohkem huvitatud aktiivsetest harrastustest, naised aga arhitektuurist, muuseumitest ja kultuurisündmustest. Eelistavad reisida oma autoga.	Kasutavad võrreldes varasemate aegadea rohkem tasulisi majutuskohti.
Ekskursioonigrupid	Organiseeritud bussireisidest on Eestisse reisimisel huvitatud eelkõige üle 45 aastaste vanusegrupid. Antud huvigrupp on ka enim huvitatud vaatamisväärsuste ja muuseumite külastamisest. Kasutavad valdavalt reisikorraldajate teenuseid.	

Kokkuvõte

Rebala Esiajaloo Keskus-Muuseumi erinevatel põhitootekomponentidel on erinevate sihtturgude sihtgrupid tulenevalt reisiharjumustest ja trendidest erinevad. Analüüsist selgub, et kui Eesti siseturist on oluline sihtgrupp nii õppeprogrammide- kui ka külastusprogrammidele, siis välisturistid on sihtgrupiks eelkõige külastusprogrammidele.

LISA 3

Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi eeskujud Soomes ja Inglismaal

Briti Pronksiaja Keskus ja Arheoloogia Park Flag Fen`is

(<http://www.flagfen.com/index.html>)

1982. a leiti kaevetöödel kummalisel viisil lõhki lõigatud vana puu. Puu viidi uuringutele ja avastati, et see on lõhestatud 3000 aastat tagasi. Nii sai alguse Flag Fenni koha uurimine, millest kasvas välja Briti Pronksiaja Keskus ja Arheoloogia Park, kus asub muuseum, väliekspositsioonid, iseteenindusega kohvik ja pood.

Kuna kogu pronksiaja puutööd asuvad sealse märgala põhjas, umbes 1,5 meetri sügavusel, on arheoloogia pärandi kaitsmiseks kaevatud tehiskärv ala keskkonna säilitamiseks. Ilma selleta kuivaks koht ära ja kaotaks oma arheoloogilise väärtuse.

Muuseumi kogud on kohapealsete väljakaevamistööde leiud (nt vanim ratas Inglismaal). Kuna arheoloogiline pärand asub 10 m sügavusel 1 km läbimõõdu ulatuses ja arheoloogilised kaevetööd on toimunud vaid 1% alast, siis täiustub ekspositsioon iga uue leiuga.

Pargis on rekonstrueeritud üks pronksiaegne ja üks rauaaegne ümarmaja. Samuti eksponeeritakse tänini säilinud Rooma teed ja traditsioonilist Rooma aeda – taimed on märgistatud kas rahvapärase nimetusega või ladina keeles. Kindlaks on tehtud põõsad ja puud, mis seal tol ajal kasvasid. Kasvatatakse ka tolle aegseid loomi ja linde (muflon lambad, luiged, haned). Hetkel asub pargi kahe suurema metsa vahel loomade koridor.

Keskuses pakutakse erinevad programme koolidele, mis toetavad ajalugu, teadust, kujundust, geograafiat ja tehnoloogiat. Neid õppeprogramme kohandatakse ka vanematele inimestele.

Grupikülastused toimuvad nii giidi kui ka ilma giidita.

Vabatahtlike poolt ehitatud Rauaaja elamu

Pronksiaja elamu

Keskuse skeem

The Untamala Archaeology Centre (<http://www.nba.fi/en/untamalaeng>)

Untamala Arheoloogia Keskus asub idüllilise Laitila küla keskel Edela-Soomes, mille läheduses asub kuulus rauaaegne surnuaed.

Keskuse eesmärgiks on edasi anda teadmisi arheoloogia pärandist, esiaja kultuurist ja kultuurimaastikust ning selle konserveerimisest ja kasutamisest.

Keskus pakub infot, tegevust ja vaatamist turistidele, kooliõpilastele ja huvilistele. Näitus „Sajandid Edela-Soomes” asub keskuse esimesel korrusel, kus saab teada piirkonna eelajaloo, kultuurmaastiku ja selle kujunemise kohta. Samuti saab sealt infot reliktide hoidmise ja korraldamise kohta.

Untamala küla ümbritseb 2,5 km pikkune märgistatud rada, kus leiab infot iidsete rauaaja haudade ja ohvrikivide kohta. Samuti kulgeb selt läbi külaelu tutvustav rada. Neid radu saab käia ka eraldi.

Keskus korraldab kursusi ja ettekandeid teemadel: kultuuri keskkond, esiajalugu ja muistsed käsitööd, mis on organiseeritud workshopidesse, auditooriumidesse. Suveperioodil lubatakse inimesi kaevamistöõdele. Näidatakse videot maastiku tekkimise kohta.

Untamala Arheoloogia Keskus

